

2011. évi emberi jogi jelentés

Országjelentések az emberi jogok tiszteletben tartásáról – 2011

<http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm>

Kiadta az Amerikai Egyesült Államok Külügyminisztériuma (Bureau of Democracy, Human Rights and Labor)

2012. május 24.

Magyarország

Magyarország többpártrendszerű parlamentáris demokrácia. A törvényhozói hatalmat az egykamarás Országgyűlés (Parlament) gyakorolja. Az Országgyűlés választja az államfőt (köztársasági elnököt), akinek megbízatása öt évre szól. Az államfő a legtöbb képviselői helyet megszerző pártból vagy koalícióból nevezi ki a miniszterelnököt a négyévente megrendezett kétfordulós országgyűlési választás után. A legutóbbi, 2010-es országgyűlési választások a megfigyelők szerint szabadon és tisztességesen zajlottak. A konzervatív Fidesz-Kereszténydemokrata Néppárt (KDNP) koalíció kétharmados többséget szerzett. A Fidesz miniszterelnök-jelöltje, Orbán Viktor 2010 májusában foglalta el hivatalát. A rendfenntartó erők a polgári hatóságok irányítása alatt álltak.

Az év során a legfontosabb emberi jogi problémák közé tartozott a roma népesség elleni társadalmi szintű hátrányos megkülönböztetés és kirekesztés, valamint a szélsőséges jobboldali erőszak. A romák elleni hátrányos megkülönböztetés súlyosbította a már eddig is korlátozott hozzáférésüket az oktatáshoz, a foglalkoztatáshoz, az egészségügyi ellátáshoz és a szociális szolgáltatásokhoz. A jobboldali szélsőségeség egyre inkább terjedt, többek között félkatonai csoportok nyilvános kampány során próbálták megfélemlíteni a romákat és más kisebbségeket, illetve gyűlöletet szítani ellenük. Ezenkívül a kormány megkezdte egy új törvény végrehajtását, amely korlátozza a média szabadságát, mivel általánosságban növeli a kormány befolyását a média felett. Emellett a kormány új Alaptörvényt fogadott el, amely az 1949-es alkotmány helyébe lépett, valamint több mint húsz kardinális törvényt. A bírói rendszert, az egyházi szervezeteket és a média szabadságát érintő új törvények olyan aggodalmakra adtak okot, melyek szerint az új jogszabályok a kulcsfontosságú fékek és ellensúlyok eltávolításával meggyengíthetik az ország demokratikus intézményrendszerét. Az Alaptörvény és a legtöbb kardinális törvény 2012. január 1-jével lépett hatályba.

Az emberi jogokkal kapcsolatos egyéb problémák közé tartoztak ebben az évben a rendőri túlkapások a gyanúsítottakkal, különösen a roma származásúakkal szemben; az állampolgári jogokat korlátozó új rendelkezések; a médiafelügyeleti hatóság széles körű hatáskörével kapcsolatban aggodalmat keltő új törvények, amelyek öncenzúrára bátoríthatnak; a kormányzati korrupció; az állami média alkalmazottainak megkérdőjelezhető létszámcsökkentése; a nők és gyermekek ellen irányuló társadalmi erőszak; a nők szexuális zaklatása; az antiszemitizmus; az emberkereskedelem; és olyan törvények elfogadása, amelyek gyengítették a közalkalmazottak munkaügyi jogait.

Általánosságban mondható, hogy a kormány lépéseket tett annak érdekében, hogy vádat emeljen a rendfenntartó szolgálatoknál vagy más kormányzerveknél visszaéléseket elkövető tisztségviselők ellen, és megbüntesse őket.

1. RÉSZ: AZ EMBERI MÉLTÓSÁG TISZTELETBEN TARTÁSA, IDEÉRTVE AZ ALÁBBIAKKAL SZEMBENI VÉDELME:

a. Az élettől való önkényes vagy törvénytelen megfosztás

Nem érkezett jelentés arról, hogy az év során a kormány vagy annak tisztviselői önkényes vagy törvénytelen emberölést követtek volna el.

Július 18-án a Fővárosi Bíróság Katonai Tanácsa megfelelő bizonyítékok hiányában felmentette a háborús bűnök vádjától a 97 éves Képiró Sándor volt csendőrtisztet. 1944-ben a magyar bíróság bűnösnek mondta ki Képirót az 1942-ben a szerbiai Újvidéken történt vérengzésben játszott szerepe miatt. Az incidens során több mint 1200 embert öltek meg, többségük zsidó volt. Az ítéletet azonban nem hajtották végre. 2006-ban a Simon Wiesenthal Központ értesült arról, hogy Képiró Budapesten

él, 2007-ben pedig az ügyészség új eljárást indított ellene. A július 18-i ítélet ellen mind az ügyész, mind a vádlott fellebbezett. Szeptember 3-án Képiró elhunyt, október 21-én pedig a másodfokú bíróság a büntetőeljárás törvény értelmében érvénytelenítette az ítéletet.

b. Eltűnés

Nem jelentettek politikai indíttatású eltűnéseket.

c. Kínzás és egyéb kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés

Az alkotmány és a jog tiltja ezeket a gyakorlatokat; a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) azonban beszámolt arról, hogy az ország egyes területein – leginkább Borsod-Abaúj-Zemplén megyében – a rendőrség gyakran zaklatott verbálisan vagy bántalmazott fizikailag roma származású gyanúsítottakat.

A hatóságok 224 esetben indítottak vizsgálatot rendőri túlkapások kapcsán, melyekre a 2006-ban Budapesten és az ország nagyobb városaiban lezajlott, nagyszabású kormányellenes demonstrációk során került sor. Az ügyészek 36 esetben emeltek vádat a rendőrök ellen, és 175 esetben szüntették meg a nyomozást vádemelés nélkül. A bíróságok 23 esetben megszüntették az eljárást, 12 esetben pedig bűnösnek találták a vádlottat testi sértés vádjában. Az ítéletek jogerősek. Az év végére egy eset maradt függőben a másodfokú bíróság előtt, és másik 23 eset volt nyomozási szakaszban. Március 15-én Balsai István, az emberi jogi bizottság elnöke, a 2006-os demonstrációkat vizsgáló miniszterelnöki megbízott, befejezte 150 oldalas jelentését. A „Balsai jelentés” 15 állítólagos bűncselekményt sorolt fel, amelyet a rendőrség vagy más állami szervek követtek el, és azt sugalmazta, hogy a politikai és rendőrségi vezetést, köztük Gyurcsány Ferenc volt miniszterelnököt és Gergényi Péter volt budapesti rendőrfőkapitányt büntetőjogi felelősség terhelheti. A jelentés szükségesnek tartotta az állam nevében a 2006. őszi demonstrációkkal kapcsolatban elkövetett cselekmények kivizsgálását is. Október 6-án a parlament emberi jogi bizottsága benyújtotta a jelentést a legfőbb ügyészségnek.

2006-ban a Budapesti Katonai Ügyészség elindította az első nyomozást (összesen 16 közül) hatalommal való visszaélés és foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés gyanújával azzal összefüggésben, hogy a 2006-os demonstrációk során a Nagy Ignác utcai börtönben a feltételezések szerint fizikailag bántalmazták a fogvatartottakat. Az év végére bizonyíték hiányában mindegyik nyomozást vádemelés nélkül megszüntették.

A börtönök és fogva tartó intézetek körülményei

A büntetés-végrehajtási rendszer fő problémái a túlzásfolttság és a rossz körülmények.

Az év végén a börtönök és fogdák lakóinak száma 17 210 volt, köztük 1237 nő és 527 fiatalkorú. A börtönök kihasználtsága a 2010-es 132%-ról 137%-ra nőtt. A büntetés-végrehajtási intézetek hivatalos kapacitása 12 604 fő.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szerint az év során kilenc fogvatartott követett el öngyilkosságot. A kötelezően lefolytatott vizsgálat minden esetben azt állapította meg, hogy sem az öröket, sem a többi elítélteket nem terheli felelősség a halálesetekért.

Az emberi jogok tiszteletben tartásával foglalkozó civil szervezetek szerint a fogvatartottak könnyen hozzájutottak az ivóvízhez.

Általánosságban Szabó Máté, az állampolgári jogok országgyűlési biztosa (ombudsman) foglalkozik a börtönökkel kapcsolatos panaszokkal. November 24-én a kormány kijelölte Szabót az ENSZ kínzás elleni egyezménye fakultatív jegyzőkönyve (OPCAT) szerinti nemzeti megelőző mechanizmus (NPM) feladatainak ellátására. Az ombudsman hivatalosan nem járhat el az elítéltek nevében.

Augusztus 2-án kiadott jelentésében Szabó bírálta azt a gyakorlatot, hogy a fogvatartottakat különleges biztonsági osztályokon és cellákban helyezik el. Szeptember 5-én az ombudsman két vizsgálati jelentést adott ki a márianosztrai és a szombathelyi börtönről. Az első jelentés arra a megállapításra jutott, hogy Márianosztrán az elítélteket embertelen, megalázó és veszélyes

körülmények között tartották fogva, mivel a börtöncellák túlzsúfoltak voltak, a vécéket csak függönyökkel választották le, számos fogvatartott pedig a börtönbe való befogadása után két hétig nem tudott fürödni. A második jelentés szerint a szombathelyi börtönben alkalmazott eljárások sértették a fogvatartottak emberi méltóságához és tisztességes eljáráshoz való jogát, amikor a magánzárkás fenyítés idejére nem biztosítottak megfelelő ruházatot, és többször elutasították az elítéltek jogos panaszait.

A Magyar Helsinki Bizottság (MHB) továbbra is azt kifogásolta, hogy csak a belső egészségügyi személyzet vizsgálta meg azokat a fogvatartottakat, akik fizikai bántalmazásról számoltak be. Az országos rendőrfőkapitány 2010-es határozata szerint a fogvatartottak egészségügyi vizsgálata csak abban az esetben történhet őr jelenléte nélkül, ha azt a fogvatartott vagy az orvos kéri, és ha arra az illetékes tiszt engedélyt ad.

A törvény szerint a fogvatartottakat havonta legalább 30 perc látogatási idő illeti meg. A gyakorlatban a börtönőrök döntenek a látogatások maximális hosszáról, ami a legtöbb intézményben egy óra. Az MHB megítélése szerint a havi maximum egyórás látogatási idő nem méltányos, különösen az előzetes letartóztatásban lévők esetében.

A törvény az adott létesítmény lehetőségeihez mérten lehetővé teszi a fogvatartottak számára, hogy telefonáljanak. Az MHB beszámolója szerint a telefonálási lehetőséget minden létesítményben biztosították, de a telefonbeszélgetések megengedett időtartamát tekintve jelentős eltérések voltak az intézmények között.

A hatóságok általában lehetővé tették az elítéltek számára, hogy cenzúra alkalmazása nélkül panaszt nyújtsanak be az igazságügyi szervekhez, valamint hogy vizsgálatért folyamodjanak, ha úgy gondolják, hogy embertelen körülmények között tartják őket fogva.

A civil szervezetek jelentése szerint az elítéltek és a fogvatartottak szabadon gyakorolhatták vallási szokásaikat. A törvény a női fogvatartottak számára „lehetőség szerint” 3,5 négyzetméter, míg a férfiak számára 3 négyzetméter szabad mozgásteret biztosít.

A kormány engedélyezte, hogy a helyi és nemzetközi emberi jogi csoportok, például a Magyar Helsinki Bizottság, valamint a média független vizsgálatot folytasson le a börtönök körülményeire vonatkozóan. Az MHB arról számolt be, hogy a bizottság munkatársai az év során három olyan fogvatartottat látogattak meg, akik súlyos panaszt tettek, és lehetőségük volt arra, hogy a börtönszemélyzet jelenléte nélkül találkozzanak elítéltekkel. Az Európa Tanács kínzás megelőzésére alakult Európai Bizottságának is lehetővé tették, hogy ellenőrizze a börtönök és a fogdák körülményeit.

d. Önkényes letartóztatás vagy őrizetbe vétel

Az alkotmány és a törvény tiltja az önkényes letartóztatást és őrizetbe vételt, és a kormány általában betartotta ezeket a tilalmakat.

A rendőrség és a biztonsági szervek szerepe

A rendfenntartásért az ország egész területén a Belügyminisztérium irányítása alatt működő Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) felel. Az ORFK alá tizenkilenc megyei és a budapesti főkapitányság tartozik, ezek irányítása alatt működnek a helyi hatáskörrel rendelkező városi rendőrkapitányságok. Közvetlenül a belügyminiszter irányítása alatt két azonos rangú egység működik: a Terrorelhárítási Központ (TEK), amelynek feladata a miniszterelnök és a köztársasági elnök védelme, valamint különböző terrorcselekmények, köztük emberrablások és gépeltérítések megakadályozása, illetve az ilyen incidensekkel kapcsolatos vizsgálatok lebonyolítása, valamint a Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ). A Magyar Honvédség a Honvédelmi Minisztérium irányítása alá tartozik, feladata pedig az ország külső erőkkal szembeni megvédelme, a belföldi biztonsággal kapcsolatos egyes feladatok ellátása, valamint a katasztrófa-elhárítás.

Január 1-jén megkezdte működését az új Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ), melynek feladata a rendvédelmi szerveken belüli korrupció felszámolása, felváltva ezzel a korábbi Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatának munkáját. Az új NVSZ kibővített jogositványokat kapott - többek között

Amerikai Nagykövetség, Budapest

alkalmazhat titkosszolgálati eszközöket -, és a belügyminiszter és a legfőbb ügyész közvetlen irányítása alatt működött.

A szervezett állampolgári csoportok, például a polgárőrök fontos szerepet játszottak a rendőrség bűnmegelőzési munkájának támogatásában. Az év elején szélsőjobboldali csoportok, kihasználva a jogszabályok adta lehetőséget, önkéntes rendfenntartó csoportokat alakítottak és járőrözni kezdtek Kelet-Magyarország kisvárosaiban, nyilvánvalóan azért, hogy megfélemlítsék a helyi roma népeiséget. Április 23-án a kormány rendeletet adott ki, amely szerint 100 000 forintig (414 USD) terjedő bírsággal sújtható, ha a polgárőrség tagjai nem működnek együtt a rendőrséggel. Május 2-án a parlament módosította a büntető törvénykönyvet, hogy növelje közrend fenntartására irányuló jogosulatlan tevékenység büntetési tételeit. A módosított szabályozás szerint bárki, aki jogtalanul a közrend fenntartására irányuló tevékenységet szervez, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. November 29-én a parlament módosította a törvényt, és előírta, hogy a polgárőröknek írásbeli együttműködési megállapodást kell kötniük az illetékes rendőrkapitánysággal. Az ügyészség fenntartotta a polgárőr csoportok feletti törvényességi felügyeletet, és bírósági eljárást indíthatott a rendőrséggel kötött írásbeli együttműködési megállapodás hiánya miatt.

Megmaradt a polgári hatóságok felügyelete a rendőrség, az NVSZ és a hadsereg felett, a kormánynak pedig hatékony mechanizmusok álltak rendelkezésére, hogy felderítse és megbüntesse a visszaéléseket és a korrupciót. A rendfenntartó erőkkel kapcsolatban büntetlenségről nem érkezett jelentés.

Bár büntetlenségről nem érkezett jelentés, az MHB felhívta a figyelmet arra, hogy nagy volt az aránytalanság a vádemelések számában a rendfenntartó erők olyan tagjai ellen, akik állítólagosan visszaéléseket követtek el, illetve olyan személyek ellen, akik állítólagosan hivatalos személy elleni erőszakot követtek el. Az év első hat hónapjában a rendfenntartó erők tagjai ellen csak a visszaélés elkövetésével kapcsolatos panaszok 6 százalékában történt vádemelés, míg hivatalos személy elleni erőszak gyanújával az esetek 76 százaléka végződött vádemeléssel. Jelentős különbség volt tapasztalható a rendfenntartó erők bűncselekménnyel vádolt tagjainak elítélési aránya (60 százalék), valamint a hivatalos személy elleni erőszakkal vádolt személyek elítélési aránya (96 százalék) között. Olyan ügyekben, amelyekben a fegyveres erők állományába tartozó személy ellen emelnek vádat bűncselekmény elkövetése miatt, a katonai ügyészség az illetékes. November 28-án a parlament törvénymódosításával a korábban független katonai ügyészséget beépítették az egységes ügyészségbe, amely a Központi Nyomozó Főügyészség irányítása alatt áll. A törvénymódosítás a tervek szerint 2012-ben lép hatályba.

Az év első kilenc hónapjában a hatóságok 3022 rendőr esetében állapítottak meg fegyelemsértést, 766 rendőrt találtak bűnösnek szabálysértés elkövetésében, 283 rendőrt bűncselekmény elkövetésében találtak bűnösnek, 10 rendőrt pedig szolgálatra alkalmatlannak nyilvánítottak. Ugyanebben az időszakban a bíróságok négy rendőrt ítétek letöltendő, 39-et pedig felfüggesztett börtönbüntetésre, 106 rendőrré pénzbüntetést szabtak ki, 12-t pedig felmentettek a szolgálat alól. Szintén ebben az időszakban 37 rendőrt ítétek el korrupció miatt. Nem áll rendelkezésre információ azzal kapcsolatban, hogy hány rendőrt helyeztek feltételelesen szabadlábra.

Az enyhébb visszaélések áldozatainak vagy az elkövető egységénél tehetnek panaszt vagy a Független Rendészeti Panasztestületnél (FRP), amely a rendőrség olyan kihágásait és mulasztásait vizsgálja ki, amelyek az alapvető jogokat érintik. A parlament kétharmados többségével felállított, öttagú testület a rendőri hatóságoktól függetlenül működik. Az év végéig a testülethez 805 bejelentés érkezett. 458 panaszt vizsgáltak ki (többek között néhány 2010-ben benyújtott ügyet) és 67 esetben találtak súlyos, 33 esetben pedig kisebb jogsértést. A testület a 67 esetet továbbította az országos rendőrfőkapitánynak, aki két esetben értett egyet a megállapításokkal, három esetben részben elfogadta a megállapításokat, három esetben pedig elutasította azokat. A többi eset függőben maradt. Az FRP jogköre csak arra terjed ki, hogy javaslatot tegyen az ORFK-nak, és jelentse megállapításait a parlamentnek.

Őrizetbe vételi eljárás és a fogva tartás ideje alatti bánásmód

A rendőrség „rövid idejű elzárást” alkalmazhat olyan személyek esetében, akiket bűncselekmény elkövetése közben fognak el; akiket bűncselekmény elkövetésével gyanúsítanak; akik ellen

elfogatóparancs van érvényben; illetve akik nem tudják vagy nem hajlandók igazolni magukat. Azok ellen, akik nem tudják igazolni személyazonosságukat a megfelelő dokumentumokkal, szabálysértés miatt eljárás indítható. A rövid idejű elzárás időtartama általános esetben legfeljebb nyolc, speciális esetben legfeljebb 12 óra lehet. A biztonsági fenyegetést jelentő személyeket a rendőrség 24 óráig tarthatja fogva. A rendőrség és az ügyészség elrendelheti a gyanúsított 72 óráig tartó őrizetbe vételét, ha alaposan gyanítható, hogy szabadságvesztéssel büntethető bűncselekményt követett el, vagy valószínűnek tűnik a gyanúsított előzetes letartóztatásának elrendelése. Ha a bíróság nem rendel el előzetes letartóztatást 72 órán belül, a rendőrségnek szabadon kell engednie a fogvatartottat.

Bizonyos feltételek teljesülése esetén (pl. szökés veszélye vagy a nyomozás hátráltatása) az ügyész indítványt nyújthat be az őrizetbe vétel helye szerinti bírósághoz, amelyben kezdeményezi a vádlott előzetes letartóztatását. A bíróság által elrendelt előzetes letartóztatás a bírósági tárgyaláson hozott ítélet kihirdetéséig tart. A fellebbviteli bíróság által elrendelt letartóztatás a jogerős ítélet kihirdetéséig tart, de legfeljebb az eljáró bíróság ítéletében meghatározott letöltendő börtönbüntetés tartamáig. Az MHB továbbra is bírálta az előzetes letartóztatás gyakorlatát.

Július 4-én a parlament módosította a büntetőeljárás törvényt, bevezetve a „kiemelt jelentőségű ügyek” büntetőjogi kategóriáját. A módosítás július 13-án lépett hatályba. A módosítás kiemelt jelentőségű ügyként határoz meg bizonyos bűncselekményeket, mint például a hivatali visszaélés; a bűnszervezetben elkövetett bűncselekmények; a jogosulatlan gazdasági előny megszerzése; a csődbüntett, pénzmosás, adó- és társadalombiztosítási csalás; és az el nem évülő bűncselekmények (mint az emberiség elleni bűncselekmények, az emberölés súlyosabban minősülő esetei, az emberrablás, az előljáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak, a terrorcselekmény, a repülőgépetérítés vagy a zendülés). A hatóságok a kiemelt jelentőségű ügyekben különleges eljárásmodot alkalmazhatnak, például bírósági végzés nélkül 120 óráig (72 óra helyett) őrizetben tarthatják a gyanúsítottakat, valamint bírósági felülvizsgálat nélkül megtilthatják a védőügyvéddel való érintkezést az őrizet első 48 órájában. Emellett a legfőbb ügyész a bíróságok leterheltsége alapján megválaszthatja, hogy a vádemelés melyik bíróságon történjen, amely a bírálatok szerint visszaélésekhez vezethet („forum shopping”).

Augusztus 4-én Baka András, a Legfelsőbb Bíróság elnöke az Alkotmánybírósághoz fordult, és kifogásolta a büntetőeljárások módosítását a kiemelt jelentőségű ügyekben. December 19-én az Alkotmánybíróság megsemmisítette a kiemelt ügyekre vonatkozó új rendelkezéseket, többek között a 120 órás őrizet engedélyező, az első 48 órában a védőügyvéddel való érintkezést tiltó, valamint a kiemelt ügyek tárgyalását lefolytató bíróság kiválasztását a legfőbb ügyész által lehetővé tevő rendelkezést. December 30-án azonban a parlament elfogadta az ország új alaptörvényének átmeneti rendelkezéseit, amelyek értelmében újból bevezették a legfőbb ügyész azon jogkörét, hogy bizonyos esetekben kijelölje az eljáró bíróságot a gyors tárgyaláshoz való alapvető jog és a kiegyenlített ügyteher-eloszlás biztosítása érdekében. Ugyanez a törvény felhatalmazta az újonnan létrehozott Országos Bírósági Hivatal (OBH) elnökét is, hogy bizonyos esetekben kijelölje a bíróságot a gyors tárgyaláshoz való alapvető jog és a kiegyenlített ügyteher-eloszlás biztosítása érdekében. Az alaptörvény átmeneti rendelkezései a tervek szerint 2012. január 1-jén lépnek hatályba.

A rendőrségnek az első kihallgatás elején tájékoztatnia kell a gyanúsítottat az ellene felhozott vádakról, valamint a büntető törvénykönyv azon szakaszáról, amelyen a vádak alapulnak. Az első kihallgatásra az őrizetbe vételtől számított 24 órán belül sort kell keríteni. A hatóságok jellemzően tiszteletben tartották ezt a jogot.

Az óvadék ellenében történő ideiglenes szabadrálra helyezés rendszere megfelelően működik. Az óvadék alkalmazása azonban csak azokra az esetekre korlátozódik, amikor fennáll a szökés veszélye. Az MHB véleménye szerint az óvadék és az előzetes letartóztatás egyéb alternatívái kihasználatlanok. Az MHB állítása szerint az ellenőrző rendszer és eszközök hiánya az oka annak, hogy az előzetes letartóztatás alternatívái, mint például a házi őrizet és a földrajzi korlátozás nincsenek eléggé kihasználva.

A törvény szerint a rendőrségnek a kihallgatásuk előtt tájékoztatnia kell a gyanúsítottakat arról, hogy jogukban áll ügyvédet fogadni. Kötelező a védőügyvéd általi képviselet, ha a gyanúsítottat olyan bűncselekménnyel vádolják, amely öt évnél hosszabb idejű szabadságvesztéssel büntethető; ha a gyanúsított siket, vak vagy kóros elmeállapotú; nem beszél magyarul; egyéb okból nem képes személyesen védekezni; fiatalkorú; vagy anyagi helyzetéből adódóan védőügyvéd kirendelését kéri.

Olyan esetekben, amikor jogi képviseletre van szükség, a gyanúsítottaknak három nap áll rendelkezésükre, hogy védőügyvédet fogadjanak; ha erre nem kerül sor három napon belül, a rendőrség vagy az ügyész rendel ki védőt. Ha a gyanúsított egyértelműen jelzi, hogy nem kíván védőügyvédet megbízni, a rendőrségnek vagy az ügyészségnek haladéktalanul gondoskodnia kell a védő kirendeléséről. A rendőrség és az ügyészség azonban nem köteles várni a gyanúsított kihallgatásával addig, amíg a védő megérkezik. Az emberi jogi szervezetek szerint a rendőrség rendszerint azonnal folytatja a kihallgatást, miután a gyanúsítottat tájékoztatták arról, hogy joga van a jogi képviselethez.

November 24-én az ombudsman jelentést tett közzé, amelyben sürgeti a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságát (BVOP), hogy semmisítse meg azt az 1998-as BVOP utasítást, amely lehetővé teszi a börtönőrök számára az előzetes letartóztatásban lévő személy és védőügyvédje között folytatott telefonbeszélgetés első 15 másodpercének lehallgatását azzal a céllal, hogy megállapítsa a hívott fél személyazonosságát. Az ombudsman arra a következtetésre jutott, hogy ez a rendelkezés megsérti azt az 1996-os miniszteri rendeletet, amely megtiltja az előzetes letartóztatásban lévő személy és védőügyvédje között folytatott telefonbeszélgetés lehallgatását.

A törvény lehetővé teszi a rövid időre fogvatartottak számára, hogy fogva tartásukról nyolc órán belül értesítsék hozzátartozóikat vagy másokat, ha az értesítés nem veszélyezteti a nyomozást. A nyomozó hatóságoknak 24 órán belül értesíteniük kell a 72 órás őrizetben levő fogvatartott hozzátartozóit az őrizet tényéről és a fogvatartott tartózkodási helyéről. Civil szervezetek arról számoltak be, hogy a gyakorlatban a rendőrség nem minden esetben teljesítette ezt a követelményt.

Önkényes letartóztatás: A Főügyészség szerint az év során 88 alkalommal nyújtottak be panaszt önkényes őrizetbe vétel miatt. A Főügyészség 46 esetben elutasította a beadványt, 37 esetben vádemelés nélkül lezárta a nyomozást, négy esetben eljárást indított, egy ügyet pedig megrovással zárt.

Előzetes letartóztatás: Az MHB aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy néhány előzetes letartóztatást elrendelő bírósági határozat önkényes volt, annak ellenére, hogy maga az őrizetbe vétel eljárási szempontból szabályos volt. Az MHB szerint néhány előzetes letartóztatást elrendelő bírósági határozatot nem támasztottak kellően alá tényekkel, a védelem által benyújtott bizonyítékokat pedig vagy nem vették figyelembe, vagy nem említették meg a határozatban.

A parlament 2010 decemberében elfogadott törvénymódosítása lehetővé tette a menedékkérők fogvatartását a teljes menedékjogi eljárás alatt. Az MHB továbbra is bírálta a kormány azon gyakorlatát, mely szerint a menedékkérőket az idegenrendészeti fogdáknak tartják fogva. Szeptember 20-án az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) egy az MHB által benyújtott idegenrendészeti fogva tartási esetben úgy határozott, hogy Magyarország nem tett eleget arra vonatkozó kötelezettségének, hogy nem alkalmaz önkényes fogvatartást, mivel az őrizetet a menedékjogi eljárás érdemi szakaszában is fenntartotta. Az MHB szerint számos menedékkérő fogva tartása önkényesnek tekinthető az EJEB ítéletében lefektetett alapelvek értelmében, mivel a gyakorlatban nem értékelik egyedileg a hosszan tartó őrizet szükségességét, és úgy tűnik, hogy az őrizet elrendelése automatikusan történik (lásd az 1. rész e. pontját: A regionális emberi jogi bíróság által hozott ítéletek).

Az emberi jogi civil szervezetek továbbra is bírálták a szabálysértési törvény 2010-es módosítását, amely megengedi a fiatalkorúak (18 év alattiak) elzárását olyan esetekben, amikor a fiatalkorúnak nincs jövedelme vagy vagyona, ezért nem bírásolható meg. Ilyen esetekben az alternatív szankciók, például a közérdekű munka vagy a mediáció sem alkalmazhatók. Az emberi jogi civil szervezetek aggodalmuknak adtak hangot amiatt, hogy a törvény értelmében a kisebb szabálysértéseket elkövető fiatalkorúak kizárólag elzárással büntethetők. Január 31-én Szabó Máté, az állampolgári jogok országgyűlési biztosa nyilatkozatot adott ki, amelyben hangsúlyozza, hogy a fiatalkorúak elzárása aránytalanul és szükségtelenül korlátozza a személyes szabadsághoz és a személyes biztonsághoz való jogukat. Szabó szorgalmazta, hogy a kormány módosítsa a törvényt, és tiltsa meg a fiatalkorúak elzárását.

A törvény értelmében azok a személyek, akiket előzetes letartóztatásba vettek, de később felmentettek, pénzbeli kompenzációban részesülhetnek. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának adatai szerint december 31-én 4875 személyt tartottak előzetes letartóztatásban.

Amerikai Nagykövetség, Budapest

Közülük 1039 hat hónap és egy év közötti időtartamot töltött eddig letartóztatásban, 770-en pedig több mint egy évet.

Az MHB által a rendőrségtől és a Rendőrtiszti Főiskolától kapott adatokkal végzett 2008-as vizsgálat azt mutatta, hogy igazoltatási céllal háromszor nagyobb valószínűséggel állítanak meg romákat, mint nem roma származásúakat; holott az adatok szerint nem nagyobb a valószínűsége annak, hogy a romák jogellenes tevékenységben vesznek részt, mint a nem roma származásúak.

Kegyelem: Schmitt Pál köztársasági elnök 17 fogvatartottat részesített kegyelemben az év során.

e. A nyilvános és tisztességes tárgyalás megtagadása

Az alkotmány és a törvény rendelkezik a bírói testület függetlenségéről, és általánosságban elmondható, hogy a kormány a gyakorlatban tiszteletben tartotta a bírói függetlenséget. A parlament által április 25-én elfogadott Alaptörvény független és pártatlan bíróságokról és ésszerű időn belüli, tisztességes és nyilvános tárgyalásról rendelkezik.

Az év során a Legfelsőbb Bíróság elnöke, Baka András aggodalmát fejezte ki a bírói kar függetlensége tekintetében az újonnan elfogadott semmisségi törvénnyel, a bírák kötelező nyugdíjazásáról szóló törvénnyel, a büntetőeljárás törvény módosításával (lásd az őrizetbe vételi eljárás és a fogvatartás alatti bánásmód című részt), valamint a bíróságok igazgatásáról szóló törvénnyel kapcsolatban. Baka szerint a semmisségi törvény semmissé nyilvánított bizonyos ítéleteket a 2006-os kormányellenes tüntetésekkel összefüggő esetekben. Ezáltal megsértette a bírói függetlenséget, mert megtagadta a bíraktól az esetek mérlegelésének jogát (lásd az 1. rész c. pontját). Április 14-én Baka az öt ítélőtábla elnökével és 15 megyei bíróság elnökével együttes nyilatkozatot adott ki, amelyben bírálta a kötelező nyugdíjazási rendszert, arra hivatkozva, hogy a rendszer politikai beavatkozásra adhat alkalmat, és csökkenti a bírói függetlenséget. A június 20-án elfogadott és 2012-től hatályos kötelező nyugdíjazási törvény nyolc évvel lecsökkenti a bírák és az ügyészek kötelező nyugdíjba vonulásának korhatárát (70-ről 62 évre), majd 2021-től fokozatosan felemeli 65 évre. Baka azt is kijelentette, hogy nincsenek fékek és ellensúlyok az OBH elnökének „korlátlan, átláthatatlan és ellenőrizhetetlen” hatalmával szemben.

November 20-án a Fidesz törvényjavaslatot nyújtott be a parlamentnek az alaptörvény átmeneti rendelkezéseiről, amely megszüntette a Legfelsőbb Bíróság elnökének megbízását. December 28-án Baka azzal vágott vissza, hogy elmozdítása törvénytelen volt, és kijelentette, hogy azért kényszerült elhagyni hivatalát, mert nyíltan bírálta a kormány tervét a bírói testület átalakításával kapcsolatban. November 28-án a parlament két új törvényt fogadott el: az egyiket a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról, a másikat pedig a bírák jogállásáról és javadalmazásáról. A bíróságok igazgatásáról szóló új törvény megszüntette az Országos Igazságszolgáltatási Tanácsot (OIT), a Legfelsőbb Bíróságot pedig december 31-től Kúriává alakította át. A kormány nyilatkozatai szerint az új törvények célja a bírósági és az igazgatási feladatok szétválasztása, amelyek korábban a Legfelsőbb Bíróság elnökének irányítása alatt egyesültek, aki egyben az OIT elnöki tisztségét is betöltötte. Az új modell a bíróságok igazgatását az OBH elnökére ruházza, az igazságszolgáltatás egységes szakmai felügyelete pedig a Kúria elnökének feladata lesz. A törvény úgy rendelkezett, hogy az OBH elnökét a parlamentnek kétharmados többséggel, a bírák közül kell megválasztania, kilencéves időtartamra. Az OBH elnökének jogköre magában foglalja a bíróságok költségvetési és pénzügyi igazgatását; a bírósági vezetők felvételét, kinevezését és felügyeletét; valamint az ügyteher elosztását és bizonyos ügyek másik bírósághoz történő kiutalásának lehetőségét. Az OBH hivatalban lévő vezetője addig marad tisztségében, amíg a parlament meg nem választja az utódját. Az új törvény létrehozta az Országos Bírói Tanácsot (OBT) is, amely egy 15 bíróból álló tanácsadói testület, tényleges döntési jogköre azonban nincs. Az OBT véleményezheti az OBH elnökének döntéseit és megfontolásra elküldheti saját javaslatait, az OBH elnöke azonban nem köteles ezeket figyelembe venni.

December 13-án a parlament megválasztotta Handó Tündét (a Fővárosi Munkaügyi Bíróság elnökét) az OBH, Darák Pétert (a Legfelsőbb Bíróság Közigazgatási Kollégiumának bíráját) pedig a Kúria elnökévé. Néhány nemzetközi és hazai bíráló megjegyezte, hogy Handó Tünde a Fidesz európai parlamenti képviselőjének, Szájer Józsefnek a felesége, és Orbán Viktor miniszterelnök közeli barátja, ezért véleményük szerint kinevezése a bírósági rendszer politizálódását jelenti.

Június 6-án a parlament módosította az alkotmányt, ezzel az Alkotmánybíróság bíráinak száma 11-ről 15-re növekedett. A módosítás az új bírák hivatali idejét 9-ről 12 évre terjesztette ki, és megszüntette újráválasztásuk lehetőségét. A már hivatalban lévő bírákra a módosítás nem vonatkozik. Június 14-én a parlament egy külön alkotmánymódosítást fogadott el, amelynek értelmében az Alkotmánybíróság elnökét ezentúl nem a bírák választják maguk közül egyszerű többséggel, hanem a parlament kétharmados többséggel. Június 27-én a parlament megválasztott öt új alkotmánybíró (négyet az új helyekre, egyet pedig üresedés miatt). Mindegyiküket a kormányzó Fidesz/KDNP koalíció jelölte.

Július 13-án az Alkotmánybíróság úgy döntött, hogy nincs hatásköre elvégezni a parlament által elfogadott új alkotmány és az alkotmánymódosítások alkotmányossági felülvizsgálatát. Az Alkotmánybíróság azt is kijelentette, hogy a demokratikus fékeket és ellensúlyokat, valamint az alkotmányos jogokat is meggyengítheti, ha a jogalkotók alkotmányellenes rendelkezéseket foglalnak bele az alkotmányba azzal a céllal, hogy megkerüljék az Alkotmánybíróság hatáskörét. A döntés megjegyezte, hogy a jelenlegi gyakorlat, miszerint egyéni képviselők nyújtanak be javaslatot az alkotmány és a kardinális törvények módosítására, ugyan megfelel az alkotmányban rögzített eljárási követelményeknek, aggályos azonban a demokratikus állam és a jogállamiság követelményeinek szempontjából. A döntés hangsúlyozta azt is, hogy az érdemi konzultációk és parlamenti viták hiánya veszélyezteti az alkotmány legitimitációját.

Az emberi jogi civil szervezetek továbbra is bírálták azt a 2010-es törvényt, amely bővítette egyes bírósági titkárok (végzett és szakvizsgázott, de még hivatalos bírói kinevezés előtt álló bírák) hatáskörét, akik ettől kezdve például eljárhatnak elzárással büntetendő szabálysértési ügyekben. Az emberi jogi civil szervezetek azt állították, hogy a bírósági titkárok nem voltak függetlenek, mivel az illetékes megyei bíróság vezetője nevezte ki őket.

Bírósági eljárások

Az alkotmány és a jogszabályok rendelkeznek a tisztességes eljáráshoz való jogról, és ezt a jogot a független bírói testület általában tiszteletben is tartotta. A törvény értelmében ez a jog minden terheltet megillet. A 2012-től hatályos új alkotmány is rendelkezik a tisztességes, nyilvános tárgyaláshoz való jogról és az ügyek ésszerű időn belül történő elbírálásáról.

A terheltet mindaddig megilleti az ártatlanság vélelme, amíg bűnösségük be nem bizonyosodik. Esküdtszéki rendszer nincs, a bírák a végső döntéshozók. A bírósági eljárás általában inkább nyomozóelvé, mintsem védőelvé. A terheltnek a büntetőeljárás minden fázisában joguk van ahhoz, hogy jelen legyenek, és ügyvéddel konzultáljanak, a „kiemelt ügyek” kivételével. Az ügyvédi képviselet kötelező, ha a vád szerint a terhelt által elkövetett bűncselekmény legalább öt év szabadságvesztéssel büntethető, valamint ha a terheltet fogva tartják. Ha a terhelt három napon belül nem bíz meg védőügyvéddel a képviseletével, a rendőrség vagy az ügyészség rendel ki védőt az állam költségén.

A terhelték ellentmondhatnak, illetve kérdéseket tehetnek fel a tanúknak, és saját maguk is állíthatnak tanúkat, illetve bemutathatnak bizonyítékokat. A terhelték hozzáférhetnek az állami hatóságoknál tárolt, ügyük szempontjából lényeges bizonyítékokhoz. A vádlottaknak joguk van a fellebbezéshez.

Politikai foglyok és fogvatartottak

Politikai foglyokról vagy fogvatartottakról nem érkezett jelentés.

A regionális emberi jogi bíróság által hozott ítéletek

Az év során az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) 18, magánszemélyek által az állammal szemben indított eljárásban hozott határozatot. A kormány az előírt határidőre kifizette az EJEB által kiszabott bírságokat.

November 3-án az EJEB egy magyar munkáspárti tag javára hozott határozatot. A párttag azért tett panaszt, mert elítélték az ötágú vörös csillag egy 2004-es rendezvényen történő viselése miatt, mivel az a magyar bíróságok szerint önkényuralmi jelkép. November 4-én Kövér László, az Országgyűlés elnöke egy sajtóinterjúban kijelentette, hogy „Strasbourgban néhány idióta, akiknek fogalmuk sincs arról, hogy az országban mi zajlott 50 éven keresztül, (...) úgy gondolja, hogy a vörös csillaggal

demonstrálás alapvető szabadságjog”. Kóvér emellett reményét fejezte ki, hogy a vörös csillagot tiltó törvény ezentúl is hatályban lesz, az eljáró hatóságok pedig ezentúl is büntetni fogják a jelkép viselését.

Polgári bírósági eljárások és jogorvoslatok

Polgári ügyekben független és pártatlan bírói testület ítélkezik. A jogszabályok értelmében az emberi jogok megsértése esetén kártérítés követelhető. Ha a belföldi jogorvoslati lehetőségeket kimerítették, az egyének panaszt tehetnek az EJEB-nél, hogy Magyarország megsértette Az emberi jogok európai egyezményét.

Ingtatlanok visszaszolgáltatása

A Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Orthodox Exarchátus (a Görög Orthodox Egyház magyarországi ága) jelezte, hogy továbbra is szeretné visszakapni azokat az ingatlanjait, amelyeket az orosz ortodox közösség az 1950-es években elfoglalt. Miután a magyar bíróságok elutasították az exarchátus keresetét, az egyház panaszt nyújtott be az EJEB-hez. Az EJEB-ügy az év végén folyamatban volt.

f. A magánélet, a családi élet, a lakás vagy a levéltitok önkényes megsértése

Az alkotmány és a törvény tiltja ezeket a cselekményeket, és általánosságban elmondható, hogy a kormány tiszteletben tartotta ezeket a tilalmakat.

Május 12-én a kormány több mint nyolcmillió kérdőívet küldött ki a 16 év feletti magyar állampolgároknak a nyugdíjakra, a szociális segélyekre és az oktatásra vonatkozó kérdésekkel. A válaszadókat arra kérték, hogy a kérdőíveket június 15-ig küldjék vissza a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatalához (KEKKH). Június 7-én az adatvédelmi biztos úgy nyilatkozott, hogy a kérdőívek megsértették a magánélethez való jogot, mivel a válaszadóknak nem volt lehetőségük névtelenül válaszolni. Az adatvédelmi biztos felszólította a KEKKH-t, hogy törölje a hivatal adatbázisából a válaszadók által megadott személyes adatokat (név, cím, vonalkód, aláírás, e-mail cím). A biztos szerint a válaszokat, valamint pusztán azt a tényt, hogy valaki visszaküldte a kérdőívet, politikai állásfoglalásként lehet értékelni. Augusztus 16-án az adatvédelmi biztos határozatot adott ki, amelyben elrendelte a személyes adatok törlését a kérdőívekről, valamint megtiltotta a jogellenes adatbázisok létrehozását és a jogellenes adatkezelést.

2. RÉSZ: A POLGÁRI SZABADSÁGJOGOK TISZTELETBEN TARTÁSA, BELEÉRTVE AZ ALÁBBIKAT:

a. A véleménynyilvánítás szabadsága és a sajtószabadság

A sajtószabadság és a véleménynyilvánítás szabadságának helyzete

A média különböző véleményeket tükröz, a szólás- és sajtószabadságot pedig a jog biztosítja. Néhány megfigyelő azonban úgy gondolja, hogy a médiát felügyelő hatóság széles jogköre és a bírói függetlenség vélt csökkenése feletti aggodalom olyan légkör kialakulásához vezethet, amely kedvez az öncenzúrának és a politikai befolyásnak. A TASZ egyre növekvő részrehajlást figyelt meg a közmédia hírműsoraiban.

A véleménynyilvánítás szabadsága: Bár a magánszemélyek nyilvánosan és zárt körben is jellemzően szankciók nélkül bírálhatták a kormányt, közzétett nyilatkozataikért vagy a mások által tett rágalmozó nyilatkozatok közzétételéért felelősségre lehetett őket vonni. A különböző eseményekről tájékoztató újságírók büntetőjogi felelősségre vonhatók téves információk közléséért. Továbbra is előfordult, hogy hivatalos személyek a rágalmozásról szóló jogszabályokra hivatkozva kártérítést követeltek az elszenvedett sérelmekért.

A büntető törvénykönyv a gyűlöletre uszítás és a gyűlölet-bűncselekmények ellen is tartalmaz rendelkezéseket. Bárki, aki nyilvánosan gyűlöletre uszít valamely nemzeti, etnikai, faji vagy a lakosság más csoportja ellen, vétség elkövetéséért három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Továbbá bárki, aki valaki ellen verbális támadást intéz azért, mert az illető egy adott

nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoporthoz tartozik, büntett elkövetéséért öt évig terjedő szabadságvesztéssel sújtható. A civil szervezetek bírálták az igazságszolgáltatást, mivel a gyűlöletkeltéssel vádolt személyeket csak abban az esetben ítélték el a bíróságok, ha a büntett fizikai támadást is magában foglalt.

A 2010. év során elfogadott törvények azonban tovább bővítették a jogsértő véleménynyilvánítások körét, így azok már kiterjednek a holokauszt, illetve a nemzetiszocialista és kommunista rendszerek által elkövetett népirtás és egyéb bűnök nyilvános tagadására, megkérdőjelezésére vagy elbagatellizálására is. A törvény értelmében az ilyen jellegű bűntettek három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethetők. 2010 szeptemberében a TASZ petícióban arra kérte az Alkotmánybíróságot, hogy semmisítse meg a törvényt, mivel az súlyosan korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát. Az ügy az év végén folyamatban volt.

A jog tiltja bizonyos jelképek nyilvános használatát. Idetartozik a horogkereszt, a sarló és kalapács, valamint a Magyarország második világháborús fasiszta kormányához kötődő nyilaskereszt. Az ötágú vöröscsillag nyilvános használatát tiltó törvény hatályban maradt annak ellenére, hogy az EJEB egy 2008-as határozatában úgy ítélte meg, hogy az sérti a szabad véleménynyilvánítás jogát. November 3-án az EJEB egy újabb ügyben megismételte ezt az ítéletet (lásd az 1. rész e. pontját, A regionális emberi jogi bírósági által hozott ítéletek).

Sajtószabadság: Január 1-jén hatályba lépett számos olyan, a médiát érintő rendelkezés, amelyet 2010 novemberében és decemberében fogadott el a parlament, míg a nyomtatott és online sajtóra, valamint a kiszabható bírságokra vonatkozó rendelkezések július 1-jétől hatályosak. Az új törvények nyomán a média feletti ellenőrzés (ideértve a lineáris médiaszolgáltatást, a lekérhető (on-demand) médiaszolgáltatást, a nyomtatott és online sajtót) egyetlen széles jogkörű államigazgatási szervnél összpontosul.

A törvény szerint a parlamentnek alárendelt Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) a médiát érintő kérdésekért felelős központi államigazgatási szerv. Az NMHH jogkörébe tartozik a műsorszóró- és médiapiacok működésének felügyelete, valamint a „közreműködés a kormány frekvenciakezeléssel és hírközléssel kapcsolatos politikájának megvalósításában”. Az NMHH elnökét a miniszterelnök nevezi ki kilencéves időtartamra; az elnök tetszőleges alkalommal újraválasztható. Az elektronikus és nyomtatott médiatartalom felügyeletéért felelős, a parlament által kinevezett öttagú Médiatanácsot szintén az NMHH elnöke vezeti. A négy további tanácstagot a parlament választja a jelenlévők kétharmados többségével, szintén kilencéves időtartamra. Az új közszolgálati műsorszóró rendszer egyetlen, újonnan létrehozott Közszolgálati Közalapítványba vonja össze az állami tulajdonban lévő közszolgálati médiumok (köztük az állami hírügynökség, az MTI) ellenőrző testületeit, azok pénzügyeinek és vagyonának kezelésével pedig az újonnan felállított Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alapot (MTVA) bízza meg. Az alapítványt egy kuratórium vezeti, melynek nyolc tagja közül hatot a parlament nevez ki kilencéves időtartamra, az elnököt és egy tagot pedig a Médiatanács delegál. A Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap feladata a nemzeti audiovizuális kultúra és a közszolgálati programok előmozdítása a Médiatanács felügyelete alatt.

Cenzúra és tartalomkorlátozások: A törvények új tartalomszabályozási rendszert, és az újságírói jogok, etika és normák új szabályait vezették be a média minden ágában, beleértve a hírportálokat és az online publikációkat is. Az új törvény értelmében minden polgárnak joga van ahhoz, hogy kellő tájékoztatást kapjon a helyi, országos és európai ügyekkel, valamint más, a magyar emberek számára „jelentőséggel bíró eseményekkel” kapcsolatban. A törvény tiltja az egyes személyek, nemzetek, közösségek, etnikumok, nyelvi vagy más kisebbségek, többségi csoportok, valamint egyházak és vallási csoportok ellen irányuló gyűlöletkeltést. A jogszabály bevezette a „forrásvédelem” intézményét, amely a büntelmi eljárásokkal kapcsolatban megőrzi az információk bizalmas jellegét. A törvény biztosítja az újságírók számára azt a jogot, hogy megvédjék forrásaikat, kivéve, ha a forrás jogosulatlanul közöl titkos információkat, és a bíróság vagy az állami szervek úgy ítélik meg, hogy a forrás megnevezése fontos „a nemzetbiztonság vagy a közrend fenntartásának érdekében, illetve bűncselekmények felderítése és megelőzése szempontjából”.

Július 1-jétől a Médiatanács a tartalmakkal kapcsolatos szabályozás megsértése esetén pénzbírságot szabhat ki, ideértve azokat a médiaszolgáltatásokat is, amelyek megszegik a gyűlöletkeltésre vonatkozó tilalmat, vagy sértik az emberi méltóságot, illetve olyan tartalmakat, amelyek megsértik a

kiskorúakat, a közegészséget, a közbiztonságot, a nemzetbiztonságot, valamint a fogyasztókat és befektetőket védő előírásokat. A tanács a rendelkezések megsértése esetén 10 és 200 millió forint (41 400 USD – 828 000 USD) közötti bírságot róhat ki a publikáció típusától és a közönség nagyságrendjétől függően. A szerkesztőkre 2 millió forintig (8280 USD) terjedő bírságot róhat ki a tanács. A tanács legfeljebb egy hétre felfüggesztheti a műsorszórás jogát, és joga van ahhoz is, hogy „megrovó határozatot” hozzon, ha úgy látja, hogy a publikált tartalom „nem kiegyensúlyozott”. A Médiatanács döntései bírói úton, a tanács elleni beadvány útján megtámadhatók, a panasztétel azonban nem függeszti fel a Médiatanács által kiszabott szankciót. Október 20-ig a Médiatanács 70 határozatot hozott, és összesen 410 millió forint (1,7 millió USD) összegű bírságot szabott ki 36 sajtóorgánusra. 21 médiaszervezet támadta meg a Médiatanács határozatát a bíróságon. Az év végén az összes ügy folyamatban volt.

Szeptember 5-én a Médiatanács 500 000 forintra (2070 USD) büntette az Echo TV jobboldali televíziós csatornát a „Világ-Panoráma” című műsor egyik februári adása miatt, amely nyíltan rasszista kijelentéseket tartalmazott. A műsorvezető „cigányokról”, „cigányterrorizmusról” és „náci liberálisokról” beszélt, akiknek az a céljuk, hogy az „ingyenélő emberszabásúakat a magyarokra uszítsák”. A Médiatanács döntése értelmében az adás megsértette a médiatörvénynek az emberi méltóság tiszteletben tartására és a gyűlöletkeltés tilalmára vonatkozó rendelkezéseit.

December 3-án két állami irányítású televíziós csatorna (az MTV és a Duna TV) adásában kitakarták a Legfelsőbb Bíróság korábbi elnökének, Lomnici Zoltánnak az arcát, aki egy interjú során a háttérben állt. Lomnici, aki az Emberi Méltóság Tanácsának elnöke, az esetet a sajtószabadság elleni legsúlyosabb támadásnak nevezte az elmúlt húsz év során. Az MTVA kommunikációs igazgatója „súlyos etikai vétségként” jellemezte a történeteket és bejelentette, hogy vizsgálatot indít a felelősök megtalálására. December 8-án a vizsgálat eredményeként az MTVA vezetése figyelmeztetésben részesített két hírszerkesztőt és egy vágót, és mindkét csatorna elnézést kért az eset miatt. December 10-én a Televíziósok és Filmkészítők Független Szakszervezetének (TFSZ) alelnöke, Nagy Navarro Balázs éhségsztrájkba kezdett, tiltakozásul amiatt, hogy nem büntetik meg Lomnici kitakarásának felelőseit. Később csatlakozott hozzá a közmédia négy másik, jelenlegi, illetve korábbi alkalmazottja. December 15-én az MTI vezérigazgatója elbocsátotta a hírcentrum igazgatóját, helyettes szerkesztőjét pedig felmentette, míg az MTVA vezérigazgatója felmentette a hírműsorok főszerkesztőjét. Az öt éhségsztrájkoló folytatta a tiltakozást, mivel követeléseik csak részben teljesültek. December 27-én az MTVA elbocsátotta Nagy Navarrót és egy másik éhségsztrájkoló újságírót, aki szintén szakszervezeti vezető volt, azzal az indokkal, hogy provokálták a munkáltatójukat, és megsértették a médiatörvényt, valamint a Munka Törvénykönyvének azt a szabályát, amely a demonstrációk alatt tiltja a politikai vélemények kifejezését. Nagy Navarro jogellenesnek találta az elbocsátásukat, mivel szakszervezeti vezetők lévén, elbocsátásukhoz szükséges a szakszervezet beleegyezése. December 28-án más szakszervezetek, civil csoportok és ellenzéki pártok rendeztek tüntetést, tiltakozásul amiatt, hogy az MTVA elbocsátotta a két szakszervezeti vezetőt. Az éhségsztrájk és a tüntetések az év végéig folytatódtak.

Az év során a hazai és nemzetközi emberi jogi szervezetek továbbra is bírálták a médiáról szóló új törvényeket. A bírálatok különösen azt a széles szabályozási hatáskört bírálták, amit egy nem független igazgatási szerv gyakorol nemcsak a műsorszóró média felett, hanem a nyomtatott, a lekérhető és az internetes média szolgáltatói felett is. Hazai civil szervezetek csoportjai az év során számos tüntetést tartottak azzal a céllal, hogy tiltakozzanak a média új rendszere miatt, és hogy támogassák a média szabadságát. A március 15-én Budapesten tartott demonstráción kb. 30 000 ember vett részt.

Február 25-én Neelie Kroes, a digitális politikával foglalkozó EU biztos azt nyilatkozta, hogy túl sok a problémás rendelkezés az ország médiával kapcsolatos szabályozásában, ami szűkíti a média szabad működésének terét, ezért a médiatörvények minden részletre kiterjedő átdolgozását javasolta. Február 25-én és 28-án az Európa Tanács emberi jogi biztosja és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) médiaszabadsággal foglalkozó képviselője állásfoglalást adtak ki, melyben a törvények komoly hiányosságaira hívták fel a figyelmet, többek között a valamennyi sajtóorgánusra érvényes homályos tartalomkorlátozásra, a szigorú büntetésekre, a kötelező regisztrációs rendszerre és a források védelmének gyenge rendszerére. Március 10-én az Európai Parlament határozatot fogadott el a magyar médiatörvényekkel kapcsolatban, felszólítva a kormányt, hogy állítsák vissza a médiairányítás függetlenségét, és vessenek véget a véleménynyilvánítás szabadságára és a kiegyensúlyozott tájékoztatásra vonatkozó állami beavatkozásnak.

Március 7-én a parlament módosította a médiatörvény néhány rendelkezését, megszüntetve a a lekérhető médiaszolgáltatások kötelezettségét az „átfogó, tényszerű, naprakész, objektív és kiegyensúlyozott tájékoztatásra”. Emellett a külföldi médiumok által nyújtott televíziós és lekérhető audiovizuális médiaszolgáltatások mentesültek a tartalommal kapcsolatos szankciók alól, kivéve a jogszabályok megkerülésének esetét.

Április 5-én az ENSZ véleménynyilvánítás szabadságáért felelős, Magyarországra látogató referense, Frank La Rue nyilatkozatában kijelentette, hogy a médiára vonatkozó szabályozás még mindig lehetővé teszi az öncenzúrára alkalmas környezet kialakulását.

Július 18-án a parlament módosította a médiatörvényeket annak érdekében, hogy a médiatársaságokra kiszabott büntetéseket ugyanúgy az adóhatóságon keresztül lehessen behajtani, mint a köztartozásokat.

Júliusban az NMHH társszabályozási szerződéseket írt alá a Magyar Elektronikus Műsorszolgáltatók Egyesületével, a Magyar Lapkiadók Egyesületével, a Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesületével és az Önszabályozó Reklám Testülettel. Július 1-jétől a négy szerződött társszabályozó szervezet elkezdte a sajtó, az online médiatermékek és a lekérhető szolgáltatások ellenőrzését. A társszabályozó szervezetek a Médiatanács felhatalmazásával kezelik a panaszokat, és a saját magatartási kódexükben megállapított eljárások megelőzik a Médiatanács által tett intézkedéseket. Az öngazgatás csak azok tekintetében gyakorolható, akik önkéntesen az egyik társszabályozó szervezet tagjává váltak, vagy önként alávetették magukat a magatartási kódexnek. A társszabályozó szervezeteknek nyilvántartást kell vezetniük a tagjaikról, valamint azokról a társaságokról, amelyek elfogadták a magatartási kódexet. A Médiatanács felülvizsgálhatja az önszabályozó szervezetek eljárásait. Nem találtunk hozzáférhető adatot arról, hogy az önszabályozó szervezetek hány panasszal foglalkoztak az év során.

Július 21-én a Médiatanács bejelentette, hogy 10 helyi rádiófrekvenciára megkezdte a pályázatok befogadását, köztük a budapesti 95,3 MHz-es frekvenciára is, amelyet a Klubrádió, egy baloldali beállítottságú, a kormányt erősen bíráló beszélgetős rádióállomás használ, amely a becslések szerint elérte a 300 000-es hallgatói számot. Az NMHH a pályázati kiírásban kihirdette, hogy azokat a rádióállomásokat részesíti előnyben, amelyek alapvetően zenei csatornák, és a helyi eseményekre koncentrálnak. A 95,3 MHz-es frekvenciára végül hét pályázatot nyújtottak be. December 20-án a Médiatanács határozatában a frekvenciát az Autórádióknak ítélte, amely egy korábbi műsorszolgáltatói tapasztalatokkal nem rendelkező, egy éve alakult társaság. A Klubrádió fellebbezett a döntés ellen a Fővárosi Ítéltáblánál. Amíg a bírósági eljárás tart, a Médiatanács nem írhatja alá a szerződést az Autórádióval. A hazai és a nemzetközi média, illetve a civil szervezetek élesen bírálták a Médiatanács határozatát.

Az év folyamán és már 2010-ben is, az összes ellenzéki párt, a TASZ, a Magyar Újságírók Országos Szövetsége (MÚOSZ) és egyes állampolgárok beadvánnyal fordultak az Alkotmánybírósághoz, hogy vizsgálja meg a médiatörvényeket alkotmányossági szempontból. December 19-i határozatában az Alkotmánybíróság megsemmisítette a két médiatörvény bizonyos részeit, többek között a tartalomfelügyelettel, az újságírók információforrásainak védelmével, a Médiahatóság felé történő adatszolgáltatási kötelezettséggel kapcsolatos rendelkezéseket és a média- és hírközlési biztos intézményét. Az Alkotmánybíróság 2012. május 31-i hatállyal megszüntette a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010-es törvény nyomtatott és internetes sajtóorgánumokra vonatkozó hatályát. A bíróság úgy találta, hogy a Médiahatóság arra vonatkozó jogköre, hogy felülvizsgálja a nyomtatott és online sajtóorgánumok emberi jogokkal, emberi méltósággal és magánélettel kapcsolatos tartalmait, a sajtószabadság alkotmányellenes korlátozásának minősül, mivel a jogrendszer más lehetőségeket is kínál e jogok védelmére. E döntés eredményeként a nyomtatott és online média kikerül a Médiatanács felügyelete alól. A bíróság érvénytelenítette az újságírók névtelen információforrásainak védelmére vonatkozó korlátozásokat, visszavonva a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló törvény egy szakaszát, amely szerint az újságírók csak akkor jogosultak a bíróság előtt és hivatalos eljárásokban titokban tartani információforrásukat, ha a kérdéses információ közérdekű. A bíróság szintén érvénytelenítette a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010-es törvény azon szakaszát, amely feljogosítja a Médiahatóságot a védett információk (pl. ügyvédi titoknak minősülő adatok) megszerzésére a bíróság jóváhagyása nélkül. Végül a bíróság megszüntette a média- és

hírközlési biztos intézményét, amelyet a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló törvény hozott létre, kijelentve, hogy a biztosnak megadott jogkörök a sajtó tevékenységébe való jelentős beavatkozásnak minősülnek. Az Alkotmánybíróság tartózkodott attól, hogy megvizsgálja a két említett törvény egyéb, a beadványt készítőik által szintén kifogásolt részeinek alkotmányosságát. Az év folyamán az NMHH a széleskörű újjászervezés és leépítés részeként körülbelül 900 alkalmazottat bocsátott el az állami tulajdonú sajtóorgánumoktól. Július 12-én az Európai Újságíró Szövetség (EFJ) és a Dél- és Kelet-európai Médiaszervezet (SEEMO) közös nyilatkozatot adott ki, amelyben sajnálatukat fejezték ki a magyar állami műsorszolgáltató ágazatban történt leépítés miatt, és azt állították, hogy az elbocsátások egy része politikai indíttatású volt.

2010 augusztusában a szélsőjobboldali Jobbik parlamenti frakciójának egy tagja, Zagyva György Gyula állítólag zaklatta és megfenyegette a Hetek című hetilap két újságíróját a Verőcén megrendezett Magyar Sziget zenei fesztiválon. Az elmondások szerint Zagyva karikás ostorral a kezében azt mondta az újságíróknak, hogy „örüljete, hogy nem vertek meg.” Miután az újságírók bekapcsolták a hangfelvevőjüket, állítólag azt is mondta, hogy ez is a „zsidó pófátlanság” jele, továbbá, hogy „szívesen kitaposná a belüket”. Zagyva tagadta a vádat. A Központi Nyomozó Főügyészség vizsgálatot indított zaklatás és fizikai erőszakkal való fenyegetés gyanújával. Június 29-én a parlament visszavonta Zagyva mentelmi jogát, az ügyészség pedig szeptember 6-án vádat emelt ellene. Az ügy az év végén folyamatban volt.

Az internet szabadsága

A kormány nem korlátozta az internethez való hozzáférést, és arról sem érkezett hitelt érdemlő jelentés, hogy figyelte volna az elektronikus levelezéseket vagy az internetes csevegőszobákat. Az egyének és csoportok az interneten keresztül és e-mailben egyaránt szabadon kifejhették nézeteiket.

Tudományos szabadság és kulturális események

A tudományos szabadságot és a kulturális eseményeket nem érintette kormányzati korlátozás.

b. A békés gyülekezés és egyesülés szabadsága

Az alkotmány és a törvény biztosítja a gyülekezés és az egyesülés szabadságát, és a kormány a gyakorlatban általában tiszteletben tartotta ezt a jogot.

Gyülekezési szabadság

A jogszabályok értelmében a demonstrációkhoz nem szükséges rendőrségi engedély, de a nyilvános helyen megrendezésre kerülő események szervezőinek legalább három nappal a rendezvény előtt értesíteniük kell a rendőrséget. A jogszabályok értelmében a rendőrség megtilthatja a nyilvános demonstráció megrendezését, ha az komolyan veszélyeztetné a képviselőtestületek vagy bíróságok békés működését, vagy ha nem oldható meg a forgalom elterelése. A rendőrség azonban nem köteles feloszlatni a spontán szerveződött, engedéllyel nem rendelkező, de békés csoportosulásokat. November 17-ig a rendőrség 51 demonstráció megrendezését tiltotta meg, ami az összes bejelentett demonstráció 1%-át jelenti.

Az év során az MHB és más emberi jogi szervezetek többször is felhívták a figyelmet a gyülekezéssel kapcsolatos jogszabályok módosításának szükségességére annak érdekében, hogy egyértelműen meghatározásra kerüljön, milyen esetekben akadályozhat meg a rendőrség egy nyilvános demonstrációt. Az MHB szerint a jelenlegi jogszabályok nem teszik lehetővé, hogy a rendőrség meg nem erősített feltételezések alapján megakadályozzon egy rendezvényt arra hivatkozva, hogy a demonstrálók nagy valószínűséggel bűncselekményt fognak elkövetni. A civil szervezetek szerint a jelenlegi jogszabályok hiányosságai időnként következetlen rendőri gyakorlatot eredményeztek.

Június 24-25-én, a kínai miniszterelnök hivatalos látogatása alatt körülbelül tíz tibeti aktivista tüntetéseket szervezett Budapesten Tibet támogatásaképpen. A TASZ és az ellenzéki politikusok szerint a hatóságok súlyosan megsértették a gyülekezés jogát. A média híradásai szerint a kínai miniszterelnök gépkocsikonvojának útvonala mentén a rendőrök több tiltakozó kezéből kivették a tibeti zászlót, ellenőrizték körülbelül öt tüntető személyazonosságát, egyiküket pedig letartóztatták. A rendőrség a Kína mellett demonstrálókat nem akadályozta meg abban, hogy lengessék a zászlójukat.

Június 25-én a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal 79, az országban legálisan tartózkodó külföldit hívott be rutinellenőrzésre, köztük tibeti menekülteket is, és körülbelül öt órán keresztül várakoztatták őket az irodában. Június 27-én Orbán Viktor miniszterelnök a parlamentben kijelentette, hogy „Lehet tüntetni, de elvárjuk, hogy a tüntetések ne akarják aláásni Magyarország fontos céljait... Magyarországnak szüksége van ezekre a kapcsolatokra, ezeket a találkozókat ezért nem lehet megzavarni.” Augusztus 4-én Szabó Máté, az állampolgári jogok országgyűlési biztosa egy jelentésben azt állította, hogy a tüntetők elleni rendőri intézkedés megsértette a szabad véleménynyilvánításhoz és az emberi méltósághoz való jogot, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal pedig megsértette a diszkrimináció tilalmát. Július 7-én a TASZ panaszt nyújtott be a Budapesti Nyomozó Főügyészséghez a békés gyülekezés jogának állítólagos megsértése és hivatali visszaélés miatt. Szeptember 9-én az ügyészség büncselekmény hiányában elutasította a panaszt.

Június 24-én a rendőrség megakadályozta öt magyar állampolgárnak az ELTÉ-nél tervezett Tibet melletti szolidaritási tüntetését, szintén a kínai miniszterelnök látogatásával összefüggésben. Október 11-én a TASZ által képviselt két tüntető feljelentést nyújtott be a Budapesti Nyomozó Ügyészséghez állítólagos hivatali visszaélés miatt. Novemberben az ügyészség nyomozást rendelt el az ügyben, ami az év végén folyamatban volt.

c. Vallásszabadság

Lásd a Külügyminisztérium vallásszabadságról szóló nemzetközi jelentését (International Religious Freedom Report) a következő honlapon: <http://www.state.gov/j/drl/irf/rpt/>.

d. Mozgásszabadság, kitelepítettek, menekültvédelem és hontalanok

Az alkotmány és a törvény biztosítja az országon belüli szabad helyváltoztatás, a külföldre utazás, az emigráció és a hazatelepülés szabadságát, és a kormány a gyakorlatban általában tiszteletben tartotta ezeket a jogokat. A kormány együttműködött az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságával és más humanitárius szervezetekkel a menekültek, a hazatérő menekültek, a menedékkérők, a hontalanok és más veszélyeztetett személyek védelmezésében és támogatásában.

A menekültek védelme

A menedékjoghoz való hozzáférés: A törvény rendelkezik a menekült státusz vagy a kiegészítő védelem megadásáról, a kormány pedig létrehozott egy rendszert a menekültek védelmére. A törvény értelmében a „kiegészítő védelemben” olyan személy részesülhet, aki nem felel meg a menekültkénti elismerés feltételeinek, de fennáll annak a veszélye, hogy származási országába történő visszatérése esetén őt súlyos sérelem érné. A törvény értelmében a hivatal a „megtűrt státusz” révén engedélyezheti bizonyos személyeknek, hogy az országban tartózkodjanak, ami összhangban van az ország „non-refoulement” elvvel kapcsolatos nemzetközi jogi kötelezettségeivel. Bár a menedékjogi eljárás általában hozzáférhető volt, az MHB szerint előfordult, hogy vegyes migrációs hullámok során a rendőrség a határon végzett ellenőrzésnél nem ismerte fel a menedékkérőket (főként a szerb-magyar határnál), valamint olyan esetről is érkezett jelentés, amikor nemzetközi védelemre szoruló személyeket anélkül toloncoltak vissza, hogy védelmi igényüket vagy kiszolgáltatottságuk mértékét megfelelően értékelték volna. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal nyilatkozata szerint hivatalosan nem érkezett hozzájuk panasz.

Az év első 10 hónapja során a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalhoz 1284 menekültstátusz iránti kérelem érkezett be, melyek közül 34-et hagytak jóvá. A hivatal 87 személyt részesített kiegészítő védelemben. Az év során a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal 11 személynek adta meg a megtűrt státuszt.

Biztonságos származási/tranzitország: A törvény meghatározza a „biztonságos származási ország” és a „biztonságos harmadik ország” (azaz biztonságos tranzitország) fogalmát, és megfelelő rendelkezéseket tartalmaz a speciális esetekben alkalmazandó egyedi mérlegeléssel kapcsolatban. A gyakorlatban a hatóságok eseti alapon döntenek el, hogy a származási ország biztonságosnak minősül-e a kérelmező számára.

Az MHB arról számolt be, hogy az év során jelentősen nőtt azoknak az eseteknek a száma, amikor a menedékjogot már az előzetes vizsgálat során megtagadták, mivel Szerbia esetében egyre gyakrabban alkalmazták a „biztonságos harmadik ország” elvét.

Non-refoulement: A törvénynek megfelelően a kormány jellemzően védelmet nyújtott a menekültek számára az olyan országokba történő kitoloncolásuk, illetve visszaküldésük ellen, ahol életüket vagy szabadságukat veszély fenyegette volna faji, vallási vagy nemzeti hovatartozásuk, egy adott társadalmi csoporthoz való tartozásuk, illetve politikai nézeteik miatt. Az MHB beszámolója szerint a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal gyakorlata a menedékkérők Ukrajnába történő visszatoloncolásával kapcsolatban ellentmond az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága 2007-es Ukrajnáról szóló ajánlásának, amely úgy értékelte az országot, hogy az nem tekinthető biztonságos tranzitországnak a menedékkérők számára.

Az év folyamán az MHB bírálta azt a 2010 decemberében elfogadott törvényt, amely lehetővé teszi a menedékkérők őrizetben tartását a menedékjogi eljárás teljes folyamata alatt, ideértve az érdemi eljárást is, amelyben a menedékjogi eset részletes vizsgálatára kerül sor. Az MHB kijelentette, hogy a korlátozások ellentmondanak az EU visszatérési irányelvnek, és a körülmények ez alól nem adhatnak felmentést.

3. RÉSZ: A POLITIKAI JOGOK TISZTELETBEN TARTÁSA: A KORMÁNY LEVÁLTÁSÁRA VONATKOZÓ ÁLLAMPOLGÁRI JOGOK

Az alkotmány és a törvény biztosítja az állampolgárok számára a kormány békés leváltásának jogát. Az állampolgárok az általános választójogra épülő, rendszeres időközönként megtartott, szabad és tisztességes választások útján gyakorolták ezt a jogukat.

Választások és politikai részvétel

A legutóbbi választások: Az EBESZ megfigyelőinek jelentése szerint a 2010. áprilisában tartott kétfordulós parlamenti választások a nemzetközi standardokkal összhangban, demokratikus keretek között zajlottak. A választások a Fidesz-KDNP koalíció kétharmados győzelmét hozták.

A nők és a kisebbségek részvétele: A 2010 áprilisában megválasztott 386 országgyűlési képviselő között 34 nő van, 20%-kal kevesebb, mint az előző országgyűlésben. December 23-ig Orbán Viktor miniszterelnök nyolctagú kormányának egyetlen női tagja sem volt, ekkor lépett hivatalba Németh Lászlóné új nemzeti fejlesztési miniszter. Államtitkári szinten több fővel is képviseltetik magukat a nők. Az Alkotmánybíróság tagjai között egy nő van, akit június 6-án választott meg a parlament. A származásra vonatkozó adatok védelméről szóló jogszabályok miatt nem állnak rendelkezésre információk azzal kapcsolatban, hogy milyen arányban képviseltetik magukat a kisebbségek a parlamentben, a kabinetben és az Alkotmánybíróságban.

4. RÉSZ: HIVATALI KORRUPCIÓ ÉS A KORMÁNY MŰKÖDÉSÉNEK ÁTLÁTHATÓSÁGA

A törvény bünteti a hivatali korrupciót, a kormányzat azonban nem szerez érvényt hatékonyan a rendelkezéseknek; a civil szervezetek szerint a hivatalos személyek gyakran érintettek korrupciós ügyletekben.

A jelentések szerint a végrehajtó és a törvényhozó szerveken belül az év folyamán továbbra is probléma maradt a korrupció, és számos korrupciógyanús eset kapott nagy nyilvánosságot. A Világbank egész világra kiterjedő kormányzati mutatói szerint a kormányzati korrupció problémát jelentett az országban. Továbbra is problémát jelentett a rendőrségen belüli korrupció. A jogsértésben bűnösnek talált rendőrök büntetései közé tartozik a megrovás, az elbocsátás és a bűnvádi eljárás.

A törvény értelmében a parlament tagjai, a köztársasági elnök, a magas szintű kormánytisztviselők, a polgármesterek és a helyi önkormányzati képviselők kötelesek rendszeres időközönként elkészíteni és közzétenni vagyonynyilatkozatukat. Emellett az állami alkalmazottak túlnyomó többsége, többek között a rendészeti szervek és a hadsereg tisztségviselői, a bírák, az ügyészek, a köztisztviselők és a közalkalmazottak szintén kötelesek vagyonynyilatkozatot készíteni, amelyet azonban nem kell nyilvánosságra hozniuk. A civil szervezetek véleménye szerint a szabályozás nem megfelelő, mivel

nem áll rendelkezésre megfelelő módszer az adatok ellenőrzésére, illetve a hamis adatok közlésének szankcionálására.

A korrupció elleni küzdelem koordinálásáért több kormányzati hivatal felelt. Az Állami Számvevőszék átvilágította a közszférát, és jelentéseket kapott a politikai pártok kampányokkal kapcsolatos kiadásairól, nem vizsgálta viszont ezeknek a jelentéseknek a hitelességét. A korrupciós ügyek kivizsgálása az ügyészek, a rendőrség és bizonyos esetekben a Vám- és Pénzügyőrség feladata volt. A tisztességes és átlátható piaci feltételek biztosítása speciális hatóságok, köztük a versenyhivatal és a pénzügyi szervezetek felügyeletének feladata volt. Az év során a Transparency International Magyarország ismételten hangsúlyozta, hogy hatékonyabb koordinációra van szükség a 10 vagy több, korrupcióellenes tevékenységet folytató intézmény között. Június 20-án a parlament elfogadott egy kardinális törvényt, amely július 1-jétől hatályos, és felhatalmazza az Állami Számvevőszéket a közpénzek felügyeletére és a nemzeti vagyon kezelésére. Az új törvény értelmében a Számvevőszék jogosult a magánvállalatok pénzügyeinek átvizsgálására, ha közpénzeket is felhasználnak, tekintet nélkül az összeg nagyságára. A vállalatok bármely alkalmazottja, aki megtagadja az együttműködést az Állami Számvevőszékkel, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

Az év folyamán a nyomozó hatóságok és a bíróságok több ízben is eljártak az előző kormány magas rangú tisztviselőinek korrupciógyanús ügyeivel kapcsolatban, az ügyeket pedig fokozott közérdeklődés kísérte. Budai Gyula, az elszámoltatási és korrupcióellenes kormánybiztos az év során 25 ügyet továbbított a nyomozó hatóságoknak, többségüket vagyon elleni bűncselekmény gyanújával, egy esetben pedig a közélet tisztasága elleni bűncselekmény gyanújával.

Március 16-án a Budapesti Katonai Ügyészség vádat emelt a Honvédelmi Minisztérium 18 magas rangú tisztviselője, köztük négy tábornok és 12 korábbi vagy jelenlegi vezérkari tiszt ellen vesztegetés gyanújával. Az ügyben a minisztérium négy szervezeti egysége, négy, a minisztérium tulajdonában lévő társaság, valamint húsz külső cég érintett. Június 28-án a honvédelmi miniszter egy sajtótájékoztatón kijelentette, hogy a 2005-2010 közötti időszakban állítólag több mint kétmilliárd forintot (8,3 millió USD-t) sikkasztottak el a minisztériumból. Az ügy az év végén folyamatban volt a Kaposvári Városi Bíróságon.

Szeptember 12-én a parlament a legfőbb ügyész kérésére felfüggesztette Gyurcsány Ferenc volt miniszterelnök mentelmi jogát. Október 3-án a Központi Nyomozó Főügyészség hivatali visszaéléssel gyanúsította meg Gyurcsányt a sukorói kaszinó-beruházással összefüggésben. Gyurcsány megtagadta a válaszadást a kérdésekre, és panaszt tett, melyben azzal vádolta az ügyészeket, hogy „cinikus koncepciók perben” vesznek részt. Az ügy az év végén folyamatban volt.

Az alkotmány és a törvény mind a magyar, mind a külföldi állampolgárok számára biztosítja azt a jogot, hogy a közigazgatási szervek által róluk tárolt információkhoz hozzáférjenek, bár e jogot a törvény értelmében az adott szervek a közérdekre hivatkozva korlátozhatják. Elutasítás esetén a kérelmezők 30 napon belül bíróságon támadhatják meg a döntést, vagy kezdeményezhetik az adatok védelmének és a közérdekű adatok nyilvánosságának érvényesüléséért felelős országgyűlési biztos (ombudsman) eljárását. A közigazgatási szervek a kérelem kézhezvételétől számított 15 napon belül kötelesek megadni a kért információt, illetve kötelesek részletesen tájékoztatni a kérelmezőt az esetleges elutasítás okairól.

Július 11-én a parlament új törvényt fogadott el az országgyűlési biztosok rendszerének átalakításáról. A törvény, amely a tervek szerint 2012-ben lép hatályba, megszünteti a személyes adatok védelmének és a közérdekű adatok nyilvánosságának érvényesüléséért felelős országgyűlési biztos irodáját, feladatait pedig a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságnak adja át. A hatóság vezetőjét a miniszterelnök jelölése alapján a köztársasági elnök nevezi ki kilenc évre. A Transparency International Magyarország bírálta az adatvédelmi biztos irodájának megszüntetését, arra hivatkozva, hogy az új hatóság nem lesz független a végrehajtó hatalomtól, ezért nem lesz képes megvédeni az állampolgárokat a végrehajtó hatalom jogsértéseivel szemben az információszabadság és a magánélet tiszteletben tartásához való jog területén. Az adatvédelmi biztos bírálta a változtatást és kijelentette, hogy a hivatal megszüntetése és az adatvédelmi rendelkezések átalakítása sérti az uniós jogot.

5. RÉSZ: A NEMZETKÖZI ÉS A CIVIL SZERVEZETEK ÁLTAL AZ EMBERI JOGI JOGSÉRTÉSEK TÁRGYÁBAN INDÍTOTT VIZSGÁLATOKKAL KAPCSOLATOS KORMÁNYZATI MAGATARTÁS

Az országban az év során számos hazai és nemzetközi emberi jogi csoport működött, általában kormányzati korlátozás nélkül. A csoportok emberi jogokkal kapcsolatos ügyeket vizsgáltak, és megállapításukat közzétették. A kormányzati tisztviselők együttműködtek voltak, és érdemben foglalkoztak az említett szervezetek véleményével.

Az emberi jogok tiszteletben tartásával foglalkozó kormányzati szervek: Az országban egy-egy országgyűlési biztos (ombudsman) felel a következő négy területért: állampolgári jogok, nemzeti és etnikai kisebbségi jogok, adatvédelem és információszabadság, valamint a jövő nemzedékek. A biztosok vizsgálják ki az alkotmányos jogok megsértését, és a további jogsértések megelőzése érdekében egyedi vagy általános eljárások megindítását kezdeményezik. A biztosokat a köztársasági elnök ajánlása alapján a parlament választja, ehhez kétharmados többségre van szükség. A biztosok mandátuma hat évre szól, és egyszer meghosszabbítható. Az országgyűlési biztosok kizárólag a parlamentnek tartoznak felelősséggel. A parlament állapítja meg a működésükhöz szükséges pénzügyi forrásokat is, valamint szavaz éves beszámolójukról. A biztosok a kormány és a pártok beavatkozása nélkül végezték tevékenységüket, és éves jelentéseket, ajánlásokat és állásfoglalásokat tettek közzé.

Július 11-én a parlament elfogadta azt a törvényt, amely egy új, integrált országgyűlési biztos rendszerrel rendelkezik. A törvény, amely a tervek szerint 2012-ben lép hatályba, egyetlen alapvető jogi országgyűlési biztos pozíciót hoz létre, valamint két helyettesi pozíciót állít fel a nemzeti kisebbségek és a jövő nemzedékek érdekeinek védelmére. Az alapvető jogok biztosát a köztársasági elnök jelöli, helyetteseinek jelölésére pedig maga a biztos jogosult. A három biztost a parlament választja meg hatéves időtartamra, 2012-től kezdődően.

Az új törvény kibővített jogkörrel ruházta fel az új biztost, többek között joga lesz eljárást kezdeményezni olyan esetekben, amikor nagyobb állampolgári csoportokat kell megvédeni állami intézmények, bankok, vállalkozások és társadalmi szervezetek által elkövetett jogsértésektől. Ezenkívül az új alkotmány úgy rendelkezik, hogy az állampolgárok alkotmányjogi panaszt nyújthatnak be az alapvető jogok biztosának hivatalához a parlament által elfogadott törvényekkel kapcsolatban, amelyet a biztos továbbíthat az Alkotmánybírósághoz. December 9-én Péterfi Attilát nevezték ki a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság élére. Szabó Máté, aki megtartotta hivatalát mint az állampolgári jogok biztos, kijelentette, hogy a négy biztos egyetlen pozícióba való összevonása az állampolgári jogok hatékonyabb képviselését biztosítja mind a hazai, mind a nemzetközi fórumokon.

Az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottsága, amelyben a pártok parlamenti képviselőik számával arányosan képviseltetik magukat, 21 tagból áll. A bizottság az emberi jogokkal kapcsolatos törvényjavaslatokat vitatja meg, jelentést tesz azokkal kapcsolatban, valamint ellenőrzi a miniszterek emberi jogokkal kapcsolatos tevékenységét.

6. RÉSZ: DISZKRIMINÁCIÓ, TÁRSADALMI VISSZAÉLÉSEK ÉS EMBERKERESKEDELEM

Az alkotmány és a törvény tiltja a faj, nem, fogyatékoság, nyelv vagy társadalmi helyzet alapján történő diszkriminációt, a kormány azonban a gyakorlatban nem biztosítja maradéktalanul e tilalom betartását.

Nők

Nemi erőszak és családon belüli erőszak: A nemi erőszak, ideértve a házastárs által elkövetett nemi erőszakot is, törvénysértő, emberi jogi megfigyelők szerint viszont az ilyen incidensek túlnyomó részét nem jelentik a sértettek. A törvény értelmében a szexuális zaklatás csak akkor minősül nemi erőszaknak, ha kényszerrel vagy súlyos fenyegetéssel társul. A nemi erőszak 2–8 év, minősített esetben akár 15 év szabadságvesztéssel is büntethető. A Legfőbb Ügyészség jelentése szerint az év első hat hónapjában az ügyészi hivatalok 75 esetben indítottak eljárást nemi erőszak gyanújával.

A vonatkozó törvény nem említi külön a családon belüli erőszak vagy a házastársi zaklatás tilalmát. A családon belüli erőszakkal összefüggő ügyekben indított eljárásokban a vád elsősorban tettlegesség vagy testi sértés volt, amely nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A törvény értelmében a helyszínre családon belüli erőszakos cselekmény miatt kihívott rendőrök azonnali

hatályú, három napig érvényes távoltartási határozatot hozhatnak feljelentés helyett; míg a bíróságok polgári jogi esetekben 30 napos, büntetőeljárásokban pedig 60 napos távoltartási végzést bocsáthatnak ki. A nők jogvédelmével foglalkozó civil szervezetek szerint a törvény nem nyújt megfelelő védelmet az áldozatok számára, és nem helyez kellő hangsúlyt az elkövetők felelősségre vonására. A civil szervezetek szavá tették, hogy a rendvédelmi szervek tagjainak munkáját a családon belüli erőszak tekintetében sem kidolgozott eljárásrendek, sem pedig szisztematikus képzési programok nem segítik, még a rendőrségi protokoll végrehajtásában sem.

Egy, a családon belüli erőszak tárgyában folytatott szakértői kutatás szerint az országban a nők kb. 20%-a volt már felnőtt életében fizikai bántalmazás vagy családon belüli erőszak áldozata. A félelem vagy a hatóságokkal kapcsolatos korábbi rossz tapasztalat miatt azonban a legtöbb esetben a családon belüli erőszak áldozata nem tesz feljelentést. A családon belüli erőszak ritkán volt bűnvádi eljárás tárgya. A támadást elkövető személyek elleni védelemelést jelentősen megnehezítette az, hogy a társadalom még mindig hajlamos ilyen esetekben az áldozatot okolni a történetéért. A civil szervezetek szerint a rendőrség gyakran inkább nem veszi őrizetbe az elkövetőt, mivel nem sok esély van arra, hogy az igazságszolgáltatás keretében megoldást nyer az ügy.

A Nemzeti Erőforrás Minisztérium továbbra is 24 órás segélyvonalat üzemeltetett az áldozatok számára. Az év során a minisztérium 80-ról 40-re csökkentette az olyan állami fenntartású menedékhelyek számát, ahol szociálisan hátrányos helyzetű emberek, köztük a családon belüli erőszak áldozatai húzhatják meg magukat. A minisztérium továbbra is üzemeltetett négy átmeneti otthont, melyekben összesen 16 család helyezhető el, legfeljebb ötéves időtartamra. A nők jogait védő szervezetek szerint az erőszakos cselekedeteknek áldozatul esett nők támogatását célzó szolgálatok gyakran kapacitáshiánnyal küzdenek, vagy az általuk alkalmazott eljárások nem felelnek meg a nemzetközi normáknak.

Szexuális zaklatás: A törvény biztosítja a biztonságos munkahelyhez való jogot, és a szexuális zaklatást bűncselekménnyé nyilvánítja; a civil szervezetek szerint azonban továbbra is gyakori a szexuális zaklatás. A civil szervezetek kifogásolták, hogy a törvény nem definiálja egyértelműen a szexuális zaklatás fogalmát, emiatt az áldozatok nincsenek kellő mértékben tisztában a jogaikkal, valamint azzal, hogy mikor emelhetnek panaszt ilyen ügyekben. Az év első 10 hónapjában az Országos Rendőr-főkapitányság 3884 nő ellen elkövetett szexuális zaklatási esetet regisztrált.

A kormány által felállított független hatósághoz, a diszkriminációt tiltó jogszabályok betartását felügyelő Egyenlő Bánásmód Hatósághoz (EBH) az év első 10 hónapjában 11 bejelentés érkezett szexuális zaklatásról. Az EBH ezek közül hét esetben talált jogsértést, közülük négy esetben 500 000 és egymillió forint (2070 - 4140 USD) közötti bírságot szabott ki. Négy ügy az év végén folyamatban volt.

A szaporodáshoz való jog: A párok és az egyének szabadon dönthetnek arról, hány gyereket szeretnének és mikor, és joguk van mindazon információkhoz és eszközökhöz, amelyek lehetővé teszik, hogy e döntési joggal diszkriminációtól, kényszertől és erőszaktól mentesen éljenek. A születésszabályozási módszerek, valamint a szüléshez nyújtott képzett segítség viszonylag könnyen elérhető volt, az országos családtervezési szolgálatok pedig szülés előtti és utáni ellátást, valamint tanácsadást nyújtottak.

A civil szervezetek régóta kifogásolták, hogy a szülésznők tevékenységét szabályozó jogi keretrendszer hiánya korlátozza a nők hozzáférését a szüléssel kapcsolatos egészségügyi szolgáltatásokhoz, mivel a hatóságok nem ismerik el a független szülésznőket szakmai csoportként, és tevékenységük miatt akár vádat is emelhetnek ellenük. A március 2-án elfogadott kormányrendelet bizonyos feltételek mellett lehetővé teszi a nők otthoni szülését az Országos Tisztifőorvosi Hivatal működési engedélyével rendelkező szülésznő vagy szülész orvos közreműködésével. A május 1-je utáni születekre vonatkozó rendelet szerint a 18-40 év közötti várandós nők szabadon eldönthetik, hol kívánnak szülni, ha sem a gyermek, sem az anya élete nincs veszélyben, és 20 perc alatt elérhető a legközelebbi kórház.

Nőket és férfiakat egyaránt diagnosztizáltak és kezeltek szexuális úton terjedő betegségekkel.

Hátrányos megkülönböztetés: Az alkotmány és a törvény értelmében a nők és a férfiak egyenlő jogokat élveznek. Az egyenlő bánásmódról szóló törvény betartásának ellenőrzése és a nemek

közötti egyenlőséggel kapcsolatos kormányzati tevékenységek koordinálása az EBH feladata. A civil szervezetek azonban felhívták a figyelmet arra, hogy a jogszabályokban nincsenek a nemek szerinti külön rendelkezések, emellett aggodalmuknak adtak hangot annak kapcsán, hogy az EBH nem rendelkezik megfelelő anyagi és humán erőforrásokkal, ráadásul a minisztériumok átszervezésének eredményeként ezek a források tovább csökkentek.

Az év első 10 hónapjában az EBH 707 panaszt fogadott, 249 határozatot hozott, és 15 esetben látta bizonyítottnak, hogy a panaszos ellen valóban jogsértő diszkrimináció irányult a foglalkoztatásban. Ez utóbbi esetekben az Egyenlő Bánásmód Hatóság a munkáltatókat a jogsértő gyakorlat felfüggesztésére és a további szabálytalanságotól való tartózkodásra kötelezte. Hét esetben pedig az EBH 50 000 forinttól egymillió forintig terjedő (207 USD – 4140 USD) bírság megfizetésére kötelezte a munkáltatókat.

Az Európai Bizottság statisztikai adatai szerint 2009-ben a férfi és női munkavállalók átlagos bruttó órabére közötti különbség 15,7 százalékos volt. Az év során az EBH 15 nő esetében találta úgy, hogy valóban hátrányos megkülönböztetés érte a panaszost. A munkahelyeken előfordult gazdasági diszkrimináció a nőekkel szemben, különösen az 50 év feletti álláskereső, valamint a várandós vagy gyesről/gyedről visszatérő dolgozók esetében.

Gyermekek

Születéskori anyakönyvezés: Egy gyermek akkor kapja meg a magyar állampolgárságot születésekor, ha egyik szülője magyar állampolgár, és az anyakönyvezést a születés után azonnal elvégzik.

Oktatás: A jog rendelkezik a gyermekek ingyenes, kötelező oktatásáról. December 19-én a parlament elfogadta az új közoktatási törvényt, amely a kötelező iskoláztatási korhatárt 18 évről 16 évre szállította le.

Június 7-én a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet közzétette országos felmérése eredményeit, amely szerint a roma származásúak 70 százaléka csak nyolc iskolai osztályt vagy kevesebbet végzett, és kevesebb mint 26 százalékuuk szerzett szakképesítést. A roma származású tanulóknak csupán 5 százaléka érettségizett, és csak 1 százalékuuk szerzett főiskolai vagy egyetemi diplomát.

A roma kisdíjak szegregációja továbbra is problémát jelentett. A civil szervezetek és a kormány becslései szerint a roma gyerekek egyharmada szegregált osztályban tanul, 20%-ukat pedig indokolatlanul helyezik el mentális problémákkal küzdő gyermekek számára kialakított kiegészítő osztályokban, amivel gyakorlatilag szegregálják őket más tanulóktól. Azok az iskolák, ahol főleg roma gyerekek tanulnak, gyakran egyszerűsített tantervet alkalmaznak, valamint kevésbé felszereltek, és többnyire rosszabb állapotban is vannak, mint azok az iskolák, ahol a tanulók többsége nem roma.

Az év során az Esély a Gyermekeknek Alapítvány pert indított Gyöngyöspata önkormányzata és általános iskolája ellen. Az Esély a Gyermekeknek Alapítvány által a korábbi években indított öt másik per az év során folyamatban volt.

Az Európai Roma Jogok Központja egy 2008-as jelentésében megállapította, hogy a roma gyerekek felülreprezentáltak a gyermekvédelmi rendszerben. A gondozóintézetekben élő gyerekek közül összeválogatott mintában 40% volt a roma származású, 18%-uknak pedig egyik szülője volt roma. Társadalmi szinten a roma gyerekek csak a gyerekek körülbelül 13%-át teszik ki. A roma gyerekek nagyobb valószínűséggel kerültek gyermekotthonba, mint családokhoz vagy közösségi környezetbe.

Gyermekbántalmazás: Az év első 10 hónapjában az ORFK 6763 gyermekek ellen elkövetett bűncselekményt regisztrált.

A gyermekek szexuális kizsákmányolása: Ha valaki egy 18 évnél fiatalabb személynek fizet szexuális szolgáltatásokért, azzal bűncselekményt követ el, amely három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A közös megegyezésen alapuló szexuális kapcsolat alsó korhatára 14 év. A jog szerint a nemi erőszak büntetendő, amely kettőtől nyolc évig terjedő, illetve ha az áldozat 12 évnél fiatalabb, öttől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A jog tiltja a gyermekpornográfiát, amely nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A prostituáltak között voltak 18 évnél fiatalabb lányok is.

Nemzetközi gyermekrablás: Az ország aláírta az 1980. évi „Hágai egyezmény a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól” című dokumentumot. Lásd a Külügyminisztérium jelentését a következő weboldalon: http://travel.state.gov/abduction/resources/congressreport/congressreport_4308.html.

Antiszemitizmus

Becslések szerint a zsidó lakosság lélekszáma 80 000 és 100 000 közé tehető. Bár a zsidó gyülekezetek az antiszemita incidensek számának csökkenéséről számoltak be, a közbeszédben előforduló antiszemita megjegyzések durvábbak lettek, mint 2010-ben voltak.

Az év első 10 hónapjában összesen 145 jelentés érkezett zsidó és keresztény tulajdon megrongálásáról: 14 esetben kegyhelyeket, 139 esetben pedig síremlékeket rongáltak meg.

Január 29-én három tizenéves beismerte, hogy január 23-án 75 sírkövet rongáltak meg Marcaliban a zsidó temetőben „egymás előtti erőfitogtatás végett”. A 14-15 éves tettesek által okozott kárt 1,5 millió forintra (6210 USD) becsülték. Orbán Viktor miniszterelnök elítélte a vandalizmust, és a történeteket zsidó közösség és az összes magyar elleni támadásnak nevezte.

A radikális *Magyar Fórum* című hetilap és a szélsőjobboldali Jobbik párt hivatalos heti kiadványa, a *Barikád*, az év során tovább folytatta az antiszemita cikkek megjelentetését.

Az országban számos szélsőjobboldali webhelyet üzemeltetnek, amelyek közül több nyíltan zsidóellenes, néhányuknak pedig külföldi internet szervereken van a kiszolgálója. A civil szervezetek beszámolóí szerint a kormány figyelemmel kísérte ezeket az oldalakat, hogy érvényt szerezzen az olyan szimbólumok nyilvános használatának tilalmára vonatkozó rendelkezéseknek mint a horogkereszt, a sarló-kalapács, a vöröscsillag és a nyilaskereszt.

Az év folyamán a Jobbik nevű szélsőséges parlamenti párt és egyéb szélsőjobboldali csoportok vezetői továbbra is tettek antiszemita kijelentéseket. Február 14-én, a parlament tavaszi ülészakájának nyitónapján Vona Gábor, a Jobbik elnöke a Magyar Gárda nevű betiltott félkatonai szervezet mellényét viselte. A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (MAZSIHISZ) elítélte a cselekedetet, és javasolta, hogy Kövér László házelnök módosítsa a házszabályt annak érdekében, hogy megakadályozzák a törvénysértő, illetve bizonyos személyek vagy csoportok ellen vallási vagy faji alapon gyűlöletet keltő incidenseket. Augusztus 4-én Tyirityán Zsolt, a Betyársereg nevű félkatonai csoport vezetője lázító beszédet mondott a szélsőjobboldali Magyar Sziget zenei fesztiválon, amelyben a „fajok háborújáról” beszélt, és kijelentette, hogy el kell jutni oda, hogy „egy gépkarabélynak az elsütőbillentyűjét valaki meg tudja húzni, esetleg akkor, hogyha egy másabb bőrszínt lát”. Szeptember 16-án a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság nyomozást indított az esettel kapcsolatban, amely az év végén még folyamatban volt.

Az év során a miniszterelnök, a kormánytagok és ellenzéki politikusok rutinszerűen bírálták a szélsőséges mozgalmakat, elítélték az antiszemita incidenseket, és részt vettek a holokauszttal kapcsolatos megemlékezéseken. A kormány folytatta erőfeszítéseit a párbeszéd fokozására, valamint a hazai és nemzetközi zsidó közösségek közötti összhang növelésére. Gál András Levente, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium államtitkára rendszeres megbeszéléseket folytatott a zsidó gyülekezetek és civil szervezetek vezetőivel többféle témában, többek között az örökös nélkül maradt zsidó ingatlanok visszaszolgáltatásáról és a holokauszt oktatásáról az iskolákban.

Október 6-án Tarlós István, Budapest főpolgármestere Dörner Györgyöt nevezte ki a budapesti Új Színház igazgatójává. A főpolgármester a színház intendánsának Csurka István drámaíró, a szélsőjobboldali MIÉP alapító tagját nevezte ki. A MAZSIHISZ és más helyi és nemzetközi zsidó szervezetek, valamint szakmai csoportok bírálták a főpolgármester döntését, Dörner és Csurka szélsőjobboldali csoportokhoz való nyílt kötődésére hivatkozva. Október 22-én körülbelül 2000 ember tüntetett az Új Színház előtt a kinevezések ellen. December 14-én a főpolgármester arra kérte a színházat, hogy ne alkalmazza Csurkát.

A kormány továbbra is támogatott egy novemberben pedagógusok számára megrendezett, hétnapos holokauszt-szemináriumot. A szeminárium a második eleme volt egy hároméves programnak, melynek célja a holokauszttal kapcsolatos iskolai oktatás átalakítása.

Emberkereskedelem

Lásd az amerikai külügyminisztérium emberkereskedelemlről szóló éves jelentését (Trafficking in Persons Report) a <http://www.state.gov/tip/> weboldalon.

Fogyatékkal élő személyek

A törvény tiltja a testi, érzékszervi, szellemi és értelmi fogyatékkal élők diszkriminációját a munka, az oktatás, az egészségügyi ellátás és egyéb, az állam által nyújtott szolgáltatások területén. Ennek ellenére ezek az emberek gyakran szembesültek hátrányos megkülönböztetéssel és előítéletekkel. Kormányzati források 600 000-re becsülték a fogyatékkal élők számát, de a fogyatékkal élőkkel foglalkozó szervezetek szerint tényleges számuk az egymilliót is eléri.

A civil szervezetek szerint továbbra is aggályos, hogy a kormány által működtetett, az értelmi fogyatékosok hosszú távú gondozását végző intézmények tevékenységét nem ellenőrzi független testület. Az Értelmi Fogyatékosokkal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége szerint 23 000 értelmi fogyatékos él hosszú távú gondozást végző intézményekben. Néhány beszámoló szerint ezen intézmények dolgozói indokolatlan fizikai korlátozásokkal sújtják a betegeket. A civil szervezetek azt is szóvá tették, hogy az intézetekből való elbocsátással kapcsolatban nem létezik jogi szabályozás vagy kormányzati stratégia.

A Mentális Sérültek Jogaiért Alapítvány (Mental Disability Advocacy Center, MDAC) nevű nemzetközi civil szervezet bírálta a kormányt, amiért az nem teljesítette a gondnokság alá helyezett fogyatékkal élők jogainak védelmével kapcsolatos kötelezettségeit, különös tekintettel a foglalkoztatáshoz, oktatáshoz és az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén. Az alapítvány szerint az egyik alapvető problémát az jelentette, hogy azoknak a sérülteknek, akik bizonyos döntések meghozatalában segítségre szorulnak, nincs más választásuk, mint a gondnokság alá kerülés. A civil szervezetek szerint közel 67 000 felnőtt áll gondnokság alatt az országban.

Az alkotmány értelmében az, akit a bíróság gondnokság alá helyez, azonnal elveszíti szavazati jogát. Az új Alaptörvény, amely 2012-ben lép hatályba, a bíróságokra bízta, hogy döntsenek a korlátozott szellemi képességű személyek szavazati jogáról. Az MDAC élesen bírálta a „szellemi képességgel” kapcsolatos rendelkezést, a „fogyatékoságon alapuló diszkrimináció egyszerű álcázásának” nevezve azt, mivel értelmi és pszichoszociális fogyatékosokkal élőkre egyaránt alkalmazható. A civil szervezetek felhívták a figyelmet arra, hogy a szavazóhelyiségek nem voltak megközelíthetők a fogyatékkal élők számára, a szavazással kapcsolatos dokumentumok pedig nem voltak elérhetők könnyen olvasható formában.

Egy kormányrendelet értelmében minden húsznál több főt foglalkoztató vállalkozás köteles a munkahelyek 5%-át testi vagy szellemi fogyatékkal élő munkavállalókkal betölteni, a szabály be nem tartását pedig bírsággal büntetik. A munkáltatók többsége a fogyatékkal élő személyek alkalmazása helyett inkább kifizette a bírságot. 2010-ben az aktív korú értelmi fogyatékosok körülbelül 8%-a állt alkalmazásban.

A központi kormányzat és az önkormányzatok folytatták a középületek akadálymentesítését, hogy lehetővé tegyék a fogyatékkal élők bejutását. A törvény szerint 2010-ig a központi kormányzat által fenntartott összes épületet akadálymentesíteni kellett volna; az önkormányzatokra vonatkozóan a határidő 2013. Nem állt rendelkezésre információ azzal kapcsolatban, hogy a kormányépületek hány százaléka vár még akadálymentesítésre, de a civil szervezetek szerint számos épületben még nem oldották meg az akadálymentesítést. A civil szervezetek szerint a közoktatáshoz való jog nem érvényesül súlyosan vagy halmozottan fogyatékos gyerekek esetében, mivel az állami általános iskolák nem kötelesek felvenni ilyen gyerekeket.

A fogyatékkal élők elsődleges jogvédő szerve a Nemzeti Erőforrás Minisztérium.

Nemzeti/faji/etnikai kisebbségek

A legnagyobb létszámú etnikai kisebbséget továbbra is a roma közösség alkotja. A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2007-ben a mintegy 200 000 fős roma közösség a teljes népesség

Amerikai Nagykövetség, Budapest

2%-át tette ki. Széles tartományban mozgó, nem hivatalos becslések szerint azonban a romák tényleges száma ennél lényegesen magasabb, kb. 500 000 és 800 000 közé tehető. Emberi jogi szervezetek arról számoltak be, hogy a romák az élet szinte minden területén diszkriminációval szembesülnek, ideértve a foglalkoztatást, oktatást, lakhatást és a büntetés-végrehajtást, de olyan is előfordul, hogy nyilvános helyekre, például éttermekbe vagy szórakozóhelyekre nem engedik be őket. Az év során jobboldali szélsőséges csoportok továbbra is a roma népesség elleni erőszakra buzdították az embereket, és országszerte meneteket tartottak, amelyek célja a helyi roma közösségek megfélemlítése volt. Március 6-ától a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület szélsőjobboldali aktivistái egyenruhában járőröztek Gyöngyöspatán azzal a céllal, hogy megfélemlítsék a helyi roma népességet. Április 22-24-én a Véderő nevű félkatonai szervezet háromnapos kiképző tábort szervezett a község romák lakta részén. Április 22-én reggel 267 roma származású nőt és gyermeket vittek ki busszal a faluból, amit néhányan evakuálásnak hittek, de a szervező Magyar Vöröskereszt szerint csak egy előre megszervezett kirándulás volt. Április 22-én Pintér Sándor belügyminiszter Gyöngyöspatára látogatott, elrendelte a fokozott rendőri jelenlétet, és arra utasította a rendőrséget, hogy küldje el a faluból a szélsőségeket. Ugyanezen a napon a rendőrség letartóztatott nyolc szélsőjobboldali aktivistát, és garázdaság miatt vádat emelt ellenük. Április 25-én a bíróság öt vádlottat felmentett. Április 26-án négy Gyöngyöspatán maradt szélsőjobboldali aktivista verekedést provokált a roma származású helyi lakosokkal. Az egyik provokátor súlyos sérüléseket szenvedett, míg három társa, valamint két helyi roma származású lakos könnyebb sérüléseket szenvedett. A rendőrség nyomozást indított az ügyben, és vádat emelt két roma származású személy ellen csoportosan elkövetett fegyveres garázdaság miatt.

A civil szervezetek azzal vádolták a szélsőjobboldali csoportokat, hogy szándékosan keltettek etnikai feszültséget Gyöngyöspatán, és kijelentették, hogy a kormány nem tudta megvédeni a helyi roma népességet a rasszista provokációkkal szemben. A kormány azonban élénken reagált, hiszen áprilisban és májusban jogszabályokat fogadtak el a szélsőjobboldali csoportok által elkövetett „egyenruhás bűncselekmények” megállíttására (lásd az 1. rész d. pontját).

Március 25-én a Pest Megyei Bíróságon megkezdődött annak a négy személynek a tárgyalása, akiket a 2008-2009-ben elkövetett romák elleni sorozatgyilkosságokkal összefüggésben helyeztek vád alá. Az áldozatok között egy apa is volt a gyermekével, akiket égő házukból menekülve lőttek le. Három vádlottat többrendbeli emberöléssel, míg a negyediket bűnsegéllyel vádolták. Az ügy az év végén folyamatban volt.

A TASZ szerint a roma közösség tagjait gyakran találják bűnösnek kisebb szabályszegések – például tűzifagyújtás vagy kisebb közlekedési szabálysértések – elkövetésében, míg hasonló esetekben a nem romák ellen jellemzően nem indul eljárás. A TASZ azt is szóvá tette, hogy a rendőrség és az önkormányzatok szelektíven alkalmazzák a jogszabályokat a romákkal szemben annak érdekében, hogy elkülönítsék őket, és korlátozzák őket a szabad mozgásban. A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium diszkriminációellenes jogsegélyhálózatot működtetett, amely ingyenes jogi tanácsadást nyújtott az etnikai diszkriminációval szembesülő romák számára. Az emberi jogi civil szervezetek azonban kifogásolták, hogy a tanácsadó irodák a nagyobb városokban találhatóak, emiatt gyakorlatilag elérhetetlenek a kisebb falvakban, mélyszegénységben élő romák számára. A TASZ értesülése szerint a hálózatban dolgozó ügyvédek néhány roma ügyét elutasították.

A civil szervezetek az év folyamán kifogásolták, hogy a bíróságok növekvő számban alkalmazták a büntető törvénykönyv rasszizmus elleni rendelkezését a romák elítélése érdekében, miközben a jogszabály célja éppen a kisebbségi csoportok védelme. Március 3-án a Pesti Központi Kerületi Bíróság hét fiatal roma származású személyt ítélte el egy nem roma személy ellen elkövetett rasszista támadás miatt. A bíróság itt a büntető törvénykönyv „közösség tagja elleni erőszak” tényállását alkalmazta. Október 24-én a Fővárosi Ítéletábrla egy esetben helybenhagyta a rasszista indíték vádját, a hat másik esetben pedig „fegyveres huliganizmusra” csökkentette azt, ezzel jelentősen mérsékelve a büntetési tételt. Az ítéletábrla ítéletében hangsúlyozta, hogy a jogalkotók azért nevesítették büntetendő cselekményként az etnikai közösség tagja elleni erőszakot, hogy a kisebbségi csoportok védelmét növeljék, nem pedig a többségi társadalomét.

A kormány szerint a munkaképes korú roma népesség 85%-a volt munkanélküli, az ország kevésbé fejlett részein pedig ez az arány a 90%-ot is meghaladta. Július 11-én a parlament módosította a közfoglalkoztatásról szóló törvényt, és előírta, hogy ha a munkanélküli továbbra is kapni szeretné a segélyt, nem utasíthatja vissza a közmunkára szóló ajánlatokat, kivéve akkor, ha kisgyermeket nevel,

Amerikai Nagykövetség, Budapest

beteg családtagjáról kell gondoskodnia, vagy a munkába járás oda-vissza több mint három órát venne igénybe. A szeptember 1-jétől hatályos törvény 270 napról 90 napra csökkentette a munkanélküli segély folyósításának időtartamát, és felhatalmazta az önkormányzatokat, hogy dolgozzák ki saját feltételeiket a szociális segélyek folyósításához. A szeptember 1-jén elindított, 60 milliárd forint (249 millió USD) költségvetésű Nemzeti Közfoglalkoztatási Program 250 000 szociális segélyből élő regisztrált munkanélkülinek biztosított részmunkaidős foglalkoztatást 2-4 hónapos időtartamra. A közfoglalkoztatási programban főként közterületek takarítása, illetve mezőgazdasági vagy vízügyi munkák szerepelnek. Az év során körülbelül 302 152 személy vett részt különböző közfoglalkoztatási programokban, beleértve az önkormányzatok által indított programokat is.

A közoktatási rendszer továbbra sem biztosított megfelelő, anyanyelven történő oktatást a kisebbségek számára. Nem állt rendelkezésre megfelelő számú roma nyelvű tankönyv és szakképzett tanár. A Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet által június 7-én közzétett országos felmérés szerint a roma népesség jelentősen képzetlenebb, mint a többi állampolgár.

Az őszi szemeszterben négy keresztény egyház nyitott roma szakkollégiumokat Budapesten, Miskolcon, Debrecenben és Nyíregyházán, amelyek szállást és tanulmányi segítséget nyújtanak a felsőoktatási intézményekben tanuló roma származású diákoknak. A szakkollégiumi hálózatban az év során 75 diák kapott elhelyezést.

A romák nem megfelelő lakáskörülményei továbbra is problémát jelentettek: a romák életkörülményei sokkal rosszabbak voltak az országos átlagnál. Roma érdekvédő csoportok szerint az önkormányzatok különböző módszerekkel megakadályozzák, hogy a romák kedvezőbb lehetőségeket biztosító városrészekbe költözzenek. Az az önkormányzat, amely az EU vagy a kormány által kiírt városrehabilitációs vagy közoktatási pályázaton szeretne indulni, köteles csatolni a pályázati anyagához egy deszegregációs tervet, amelyben ismertetnie kell, hogy milyen konkrét eszközökkel kívánja felszámolni a szegregációt a lakhatás és a közoktatás területén. A Nemzeti Erőforrás Minisztérium 2010-ben végzett felmérése szerint kb. 100 000 halmozottan hátrányos helyzetű, nagyrészt roma ember él kb. 500 olyan, főleg külvárosi telepen, ahol a legalapvetőbb infrastruktúra sem áll rendelkezésre. Az év során a kormány elindított egy 3,5 milliárd forint (14,5 millió USD) költségvetésű programot az ilyen telepek rehabilitására azzal a céllal, hogy javítsa az ott lakók életkörülményeit. A kormányprogramban négy elszigetelődött telep vett részt, amelyek körülbelül 5000 embernek adnak otthont.

Az év folyamán Balog Zoltán, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium társadalmi felzárkózásért felelős államtitkára továbbra is jelentős szerepet játszott a roma ügyek előmozdításában a kormányon belül. A hivatal összehangolta a kormány társadalmi befogadással kapcsolatos politikáját, valamint a romákkal kapcsolatos kormányprogramok (pl. ösztöndíjak, Roma Integráció Évtizede Program) irányítását. A Nemzeti Erőforrás Minisztérium továbbra is anyagi ösztönző eszközökkel próbálta rávenni az iskolákat arra, hogy a nem roma származású tanulókat és a roma gyerekeket egy osztályban helyezték el, és az indokolatlanul kisegítő osztályokba sorolt roma gyerekeket reintegrálják. Szeptember 26-án a kormány létrehozta a 27 tagú Roma Koordinációs Tanácsot, amelynek elnöke a közigazgatási és igazságügyi miniszter, társelnöke pedig Farkas Flórián, az Országos Roma Önkormányzat vezetője, akit január 20-án választottak meg. Az új tanács tagjai között helyi roma önkormányzatok, civil szervezetek és egyházak képviselői is helyet kaptak. A legtöbb minisztérium és megyei munkaügyi központ alkalmazott roma ügyekre specializálódott tisztviselőket, akik elsősorban a roma közösség igényeivel és szükségleteivel foglalkoztak.

November 30-án a kormány elfogadta a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiát. A nemzeti stratégia meghatározza azokat a konkrét lépéseket, amelyet a kormány a szegénységi küszöb alatt élő népesség százalékos arányának csökkentése, a romák munkaerőpiaci integrációja és képzettségi szintjének emelése érdekében kíván tenni. December 13-án a kormány elfogadta a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia végrehajtásának kormányzati akciótervét a 2012-2014 közötti időszakra. Az akcióterv meghatározza a konkrét feladatokat, megnevezi a kormány felelős tagjait, valamint határidőket tűz ki a gyermekjólét, az oktatás, a foglalkoztatás, az egészségügy, a lakhatás, a tudatosság növelése és a romákat érintő hátrányos megkülönböztetés elleni harc területén.

December 19-én a parlament elfogadta az új nemzetiségi törvényt, amely a tervek szerint 2012 januárjában lép hatályba. Az új törvény meghatározza a nemzetiségek kulturális autonómiáját, valamint kollektív jogként ismeri el a történelmi hagyományok, a nyelv, a kultúra és az oktatási jogok

előmozdítását és gazdagítását, saját intézmények létrehozását és működtetését, valamint a nemzetközi kapcsolatok fenntartását.

A romáknak, csakúgy mint a többi tizenkét, hivatalosan elismert kisebbségnek, joguk van kisebbségi önkormányzatot létrehozni, amely kisebbségi tevékenységek koordinálásával, valamint kulturális, oktatási és nyelvi ügyekkel foglalkozik. Minden kisebbségi önkormányzat elnökének joga van ahhoz, hogy a helyi önkormányzat ülésein részt vegyen és felszólaljon.

Szexuális beállítottságon és nemi identitáson alapuló társadalmi visszaélések, diszkrimináció és erőszakos cselekedetek

Az esélyegyenlőségi törvény határozottan tiltja a szexuális beállítottságon alapuló hátrányos megkülönböztetést. A büntető törvénykönyv „közösség elleni izgatásról” és „közösség tagja elleni erőszakról” szóló rendelkezései tiltják a gyűlöletbeszéd bizonyos formáit, és súlyosabb büntetést írnak elő a lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) közösség tagjai elleni erőszakért, noha kifejezetten nem említik ezeket a csoportokat. A jogi védelem ellenére az LMBT közösség tagjait folyamatosan érik fizikai bántalmazások és támadások a jobboldali szélsőségesek részéről. A melegbüszkeség éves felvonulásain gyakran történtek ilyen támadások, de elszórtan is követtek el gyűlölet-bűncselekményeket az LGBT közösség tagjai ellen. A 2011-es felvonulás incidensek nélkül zajlott le. A büntetés-végrehajtási és egyéb hatóságok gyakran figyelmen kívül hagyták ezekben a bűncselekményekben a gyűlöleti elemet, és ebben a témakörben nem létezik protokoll vagy képzés.

A társadalmi erőszak és diszkrimináció más formái

HIV-/AIDS-fertőzöttekkel szembeni társadalmi erőszakról vagy diszkriminációról nem érkezett jelentés.

7. RÉSZ: MUNKAVÁLLALÓI JOGOK

a. Az egyesülés szabadsága és a kollektív szerződéshez való jog

A törvény védi a munkavállalók arra vonatkozó jogát, hogy előzetes engedély vagy túlzott követelmények nélkül szakszervezeteket alakítsanak, tevékenységüket akadályok nélkül végezzék, és tárgyalásokat folytassanak a kollektív szerződéssel kapcsolatban. A rendészeti, a honvédségi, a börtönőri, a határőri és a tűzoltói állomány tagjainak kivételével a munkavállalóknak joguk van a sztrájkhoz. A törvény biztosítja a honvédségi és a rendőri állományt képviselő szakszervezetek számára annak lehetőségét, hogy sérelmeik jogi úton történő rendezése érdekében bírósághoz forduljanak. A törvény tiltja a szakszervezetek hátrányos megkülönböztetését és rendelkezik a szakszervezeti tevékenység miatt elbocsátott dolgozók visszavételéről.

A munkaadók nem vehetnek fel alkalmi munkásokat sztrájk idején, a sztrájk előtt felvett alkalmi munkások viszont a sztrájk alatt is folytathatják a munkát. A lakosságot alapvetően érintő szolgáltatásokat – tömegközlekedés, telekommunikáció, víz-, áram- és gázellátás, valamint egyéb energiaszolgáltatás – nyújtó vállalatok dolgozói csak abban az esetben sztrájkolhatnak, ha az elégséges szolgáltatás mértékéről előzőleg megállapodás született. Az elégséges szolgáltatás tartalmát a bíróságok határozzák meg. Az országos szintű szakszervezetek tiltakozásukat fejezték ki a törvénymódosítás miatt, arra hivatkozva, hogy a bíróságoknak nincs meg a kellő szaktudásuk ahhoz, hogy döntést hozzanak az elégséges szolgáltatás mértékéről. Szintén szóvá tették, hogy a „sztrájkjoggal való visszaélés” túlságosan homályos fogalom.

A munka törvénykönyvének értelmében a szakszervezeteknek a munkavállalók 65%-át (egyetlen munkaadó esetében) vagy 50%-át (munkaadói csoportok esetében) kell képviselniük ahhoz, hogy a kollektív szerződéssel kapcsolatban tárgyalásokat folytathassanak. A büntetés-végrehajtásban dolgozók szakszervezetei nem jogosultak arra, hogy a kollektív szerződéssel kapcsolatban tárgyalásokat folytassanak.

A gyakorlatban az egyesülés szabadságát és a kollektív szerződéshez való jogot általában tiszteletben tartották. Voltak azonban anekdotaszerű bizonyítékok a kollektív szerződések egyoldalú megszüntetésére. A munkavállalók szervezetei függetlenek voltak a kormánytól és a politikai pártoktól, a szakszervezetek azonban arról számoltak be, hogy a kormány egyre inkább befolyásolni

Amerikai Nagykövetség, Budapest

próbálta független működésüket. A munkavállalók szabadon gyakorolhatták a sztrájkhoz és a kollektív tárgyalások folytatásához való jogukat, főleg vállalati szinten.

A Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség aggodalmának adott hangot amiatt, hogy a bírák és az ügyészek beavatkozhatnak a magyarországi szakszervezetek belső ügyeibe, továbbá hogy a szakszervezetek bejegyzésének folyamata a gyakorlatban hosszadalmas és körülményes.

Bár a törvény rendelkezik a szakszervezeti tevékenység miatt elbocsátott dolgozók visszavételéről, a jogsértő elbocsátásokkal kapcsolatban indított bírósági eljárások néha több mint egy évig tartanak, és a bírósági ítéleteknek nem minden esetben szereznek érvényt hathatósan. A Független Szakszervezetek Demokratikus Ligája (LIGA), a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége (MSZOSZ) és a Szakszervezetek Együttműködési Fóruma (SZEK) beszámolóiban szerint előfordultak olyan esetek, amikor egy-egy munkaadó szakszervezeti tagokat félemlített meg, szakszervezeti tisztségviselőket helyezett át vagy bocsátott el, illetve megakadályozta, hogy szakszervezeti tisztségviselők látogatást tegyenek egy munkahelyen.

Július 4-én a parlament elfogadta a kormány határozatát, amelyben az Országos Érdekegyeztető Tanács (OÉT) helyett létrehozta a Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanácsot (NGTT). Az OÉT, amely a munkavállalók, a munkáltatók és a kormány képviselőinek makroszintű, háromoldalú fóruma, a munkával kapcsolatos minden kérdéskörért felelős volt, többek között minden olyan főbb gazdaságpolitikai ügyért, amely az állami források elosztását érinti. Ezzel szemben az NGTT egy 32 tagú tanácsadó testület, amely szakszervezetek, civil szervezetek, egyházak, hazai és nemzetközi gazdasági kamarák és tudományos csoportok képviselőiből áll, a kormány pedig csak megfigyelőként van benne jelen. A szakszervezetek élesen bírálták az OÉT megszüntetését, és kijelentették, hogy az NGTT nem pótolja megfelelően a korábbi háromoldalú konzultációs mechanizmust, mivel határozatai nem kötelező érvényűek a kormányra nézve.

December 13-án a parlament elfogadta az új munka törvénykönyvét, amely a tervek szerint 2012 januárjában lép hatályba.

b. A kényszermunka tilalma

A törvény tiltja a kényszermunka minden formáját. A hatóságok és a civil szervezetek azonban a férfi áldozatokat érintő illegális munkaerő-kereskedelem eseteinek növekvő számáról tettek jelentést az év során. Az ország elsősorban a lányok és nők szexuális kizsákmányolási céllal történő kereskedelmének a kiindulási és tranzitországa, másodsorban pedig a férfiak és nők illegális munkaerő-kereskedelmének a kiindulási országa. A munkaerő-kereskedelem áldozatait Magyarországról elsődlegesen az Egyesült Királyságba, Spanyolországba, Kanadába, Norvégiába és az Egyesült Államokba hurcolják. A munkanélküli és alacsony képzettségű magyar férfiak könnyű célponttá váltak a munkaerő-kereskedelem szempontjából. Különösen igaz ez az Egyesült Királyságban és Hollandiában. Az illegális munkaerő-kereskedelem ellen dolgozó holland aktivisták egy csoportja arról számolt be, hogy a magyar férfiak illegális dolgoztatása széles körben elterjedt Hollandia északi részén a mezőgazdaságban. Minden jel arra mutat, hogy fokozódott a magyar férfiak nyugat-európai kizsákmányolása. Rendvédelmi statisztikák szerint a rendőrség az év során két esetben indított nyomozást illegális munkaerő-kereskedelemmel kapcsolatban.

Lásd az amerikai külügyminisztérium emberkereskedelemről szóló éves jelentését is (Trafficking in Persons Report) a <http://www.state.gov/j/tip/> weboldalon.

c. A gyermekmunka tilalma és a munkavállalás alsó korhatára

A törvény tiltja 16 évnél fiatalabb gyermekek alkalmazását. A 16 és 18 év közötti gyermekek az iskolai szünetek alatti alkalmi munka formájában bizonyos körülmények között vállalhatnak munkát. A gyermekek nem dolgozhatnak éjszakai műszakban, nem túlórázhatnak, valamint nem végezhetnek nehéz fizikai munkát.

A kormány hatékonyan végrehajtotta a gyermekek munkájára vonatkozó törvényeket. December folyamán az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség (OMMF) azt a tájékoztatást adta, hogy egy vállalat hat 15 év alatti gyermeket foglalkoztatott. Nincs adat arról, hogy milyen összegű

bírságot szabtak ki a vállalatra. Aki gyermekek illegális alkalmazásáról szerez tudomást, köteles azt jelenteni a gyámhivatalnál.

d. Elfogadható munkakörülmények

Az országban a minimálbér havi 78 500 forint (325 USD) volt. Azoknak a foglalkozásoknak az esetében, amelyek elvégzéséhez középiskolai végzettség szükséges, a havi minimálbér 94 000 forint (389 USD) volt.

A törvény a hivatalos munkanapot nyolc órában állapítja meg, bár ez gazdasági ágazattól függően változhat. Minden hétnapos időszakban 48 óra pihenőidő jár a munkavállalóknak. A normál munkahét 40 órás, két pihenőnappal, a túlóráért pedig külön díjazás jár. A törvény rendelkezik arról, hogy a túlórák száma éves szinten nem haladhatja meg a 200-at, és meghatározza a fizetett nemzeti ünnepeket az év során. A kormány munkahelyi biztonsági és egészségügyi szabályozást dolgozott ki. A munkaügyi jogszabályok a munkavállalási engedéllyel rendelkező külföldi munkavállalókra is vonatkoznak.

A munkaügyi bíróságok, a Munkaügyi Főfelügyelőség és a megyei munkaügyi felügyelőségek figyelemmel kísérték és igyekeztek gondoskodni a kormány által megállapított munkavédelmi előírások betartásáról, bár tevékenységük nem minden esetben volt eredményes. Az év során az OMMF 428 munkaügyi felügyelőt alkalmazott.

Február 15-én az Alkotmánybíróság megsemmisítette a parlament által 2010 decemberében elfogadott törvényt a közzszolgálati alkalmazottak elbocsátásáról. A bíróság május 31-én hatályba lépő határozata azzal érvelt, hogy a törvény aránytalanul széles jogkört biztosított a kormány számára a köztisztviselők indoklás nélküli elbocsátására, megsértve ezzel a munkavállalók jogait. A határozat megszületése előtt a kormány több mint 3200 közzszolgálati dolgozót bocsátott el indoklás nélkül (a teljes létszám körülbelül 5 százalékát). Május 23-án a parlament módosította a törvényt, amelyben kikötötték, hogy a közzszolgálati dolgozókat ezután nem bocsáthatják el indoklás nélkül. A június 1-jétől hatályos új törvény azonban számos megengedhető indokot említ az elbocsátásra, például a következő esetekben: ha átszervezés miatt a pozíció feleslegessé válik, ha az alkalmazott elérte a nyugdíjkorhatárt, vagy ha az általa végzett tevékenységre már nincs szükség. Az elbocsátás kötelező is lehet, ha az alkalmazott méltatlanná válik a pozíció betöltésére, vagy nem végzi megfelelően a feladatait, illetve ha a munkáltató elveszíti a munkavállaló iránti bizalmát. Az új törvény rendelkezik egy köztisztviselői választottbírói testület létrehozásáról, amely az elbocsátások elleni fellebbezésekről dönt, és a tervek szerint 2012-től kezdi meg működését.

Május 6-án az Alkotmánybíróság helybenhagyta korábbi határozatát, amely szerint a 2005 és 2009 között kiosztott, 3,5 millió forintnál (14 500 USD) nagyobb végkielégítésekre visszamenőleg kivetett 98 százalékos különadó alkotmányellenes volt, mert megsértette az emberi méltóságot. Az adóhatóságnak végül vissza kellett térítenie az összeget. A bíróság megállapította, hogy a rendelkezés 2010-re és az utána vonatkozó hatálya nem sértette az alapvető jogokat, mert az ilyen későbbi végkielégítések után még nem volt esedékes az adó megfizetése. Május 9-én a parlament törvényt fogadott el, amelyben 98 százalékos különadót vetett ki a 2010 januárja óta kifizetett végkielégítési csomagok kétmillió forintot (8280 USD) meghaladó részére az állami vezetők, a parlamenti képviselők, a jegyzők, az állami tulajdonban álló gazdasági társaságok vezető tisztségviselői és felügyelőbizottságának tagjai esetében, míg egyéb közzszolgálati dolgozók esetében a különadót a 3,5 millió forint (14 500 USD) feletti részre vetették ki. A szakszervezetek megtámadták az új törvényt az Alkotmánybíróságnál, de az az év végéig még nem foglalt állást a kérdésben. Az év során az adóhatóság 3,7 milliárd forintot (15,3 millió USD) szedett be az állampolgároktól különadó címén.

Az év első kilenc hónapjában 12 122 munkahelyi baleset történt, főként a gépiparban. Az OMMF 59 munkahelyi halálesetet tartott nyilván, legtöbbjük az építőiparban történt.